

ZEMONSKI

O Zemoncih in Zemonu *cajtna*

Izdojo Zemonskega cajtna so finančno podprli:

Jskd

JAVNI SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA KULTURNE DEJAVNOSTI

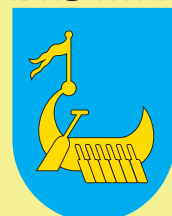
OBMOČNA IZPOSTAVA ILIRSKA BISTRICA

KRAJEVNA SKUPNOST

DOLNJI ZEMON

OBČINA
ILIRSKA
BISTRICA

*Pridobljena sredstva na Javnem razpisu za
sofinanciranje ljubiteljske kulture 2017*

EML **Stadler**

Gregorčičeva cesta 17 6250 Ilirska Bistrica

INTESA **SANPAOLO**

Beseda urednika

Leto je naokrog

Leto se je hitro obrnilo in spet je pred nami Zemonški cajtnng, nov, drugi po vrsti. Nastajal je celo leto, saj je bilo potrebno paziti, da ne bi kakega pomembnega dogodka izpustili. Ustvarili smo ga Zemonke in Zemonci s kupom dogodkov, navad in običajev, z zgodbami ljudi, ki v tej vasi prebivamo in so prebivali, s fotografijami, ki nas ponesejo tudi stoletje v preteklost. Ko sem zlagal drugo številko, sem ponovno ugotovil, da smo vas, ki je pravzaprav bogata s tradicijo in kulturo. Malokatera vas lahko zapolni skoraj petdeset strani svojega časopisa. Pa še nekaj je – z iskanjem zgodb, ki bi jih radi prelili na papir, odkrivamo tudi pozabljene stvari, pozabljene običaje, ki bodo tako zapisani in nas bodo opominjali na čas, ki ga več ni; a zgodbe iz sedanjosti naj bodo za naše zanamce. Nekaj se vas je opogumilo in nas poklicalo, da bi radi zgodbo objavili v Zemonškem cajtnngu, kar kaže, da se Cajtnng počasi prijemlje. Le pišite, z veseljem bomo objavili vaše zapise. Zemonški cajtnng namreč ni moj niti društven, Zemonški cajtnng je od Zemonk in Zemoncev.

Prijetno prebiranje vam želim.

Primož Rojc, urednik

Iz vsebine

stran 4

stran 6

stran 8

stran 10

stran 12

stran 15

stran 20

stran 22

stran 24

stran 26

stran 30

stran 32

stran 36

stran 39

stran 40

stran 41

stran 42

stran 46

Lanskega oktobra se je rodila prva številka Zemonskega cajtnga

Dogodki od shoda do shoda, ujeti v časopis

Pred dobrim letom so se na Dolnjem Zemonu odločili, da bogato in pisano bero domačih dogodkov ovekovečijo na časopisnem papirju. Rodil se je Zemonski cajtnng, glasilo Dolnjega Zemona, ki ga izdaja domače kulturno društvo Grad, ureja pa Primož Rojc. Glasilo enkrat letno prinaša novice iz domače vasi in okolice.

Snovalci novega glasila so se odločili, da bodo v časopis vpeli dogodke, ki so se v domačem kraju in okolici dogajali od shoda do shoda, torej med enim in drugim godom vaškega patrona sv. Mihaela. V prvi številki, ki je štela 48 strani in katere rojstvo so lanskega oktobra obeležili z nastopom igralcev gledališke skupine KD Grad ter harmonikarjem Martinom Rojcem, so tako predstavili vse kulturne dogodke, ki so se zgodili med shodoma v letih 2015 in 2016. Tako je v časopisu pristala predstavitev slikanice

domačina Potepana, nastale po zapisih izpred 140 let; Zemonci so lahko brali o pustu, o večeru ljudskih napevov, o Mali južni ... Poleg kulturnih so v časopisu našle prostor tudi zgodovinske in etnografske teme: od starih fotografij do zgodovinskih dogodkov ali pa tekst na temo deželne meje med Kranjsko in Istro. KD Grad, ki skrbi za bogato bero kulturnih, etnoloških in ostalih dogodkov v domačem kraju, je z izdajo zemonskega časnika dodalo še en kamenček v svoj ustvarjalni mozaik. Kot je lani

Prva številka Zemonskega cajtnga

Prvi Zemonski cajtnng so v gostilni Pr' Frjončki duhovito prelistali Matic Štemberger, Erik Baša, Peter Baša in Primož Rojc.

dejala domačinka Iris Dovgan Primc, ima ta kamenček posebno dodano vrednost, saj bo lahko zapuščina naslednjim generacijam.

Z izdajanjem domačega glasila se je Dolnji Zemon pridružil številnim bistriškim krajem, ki so se odločili, da bodo bogato zgodovino in dogajanje domačega kraja ovekovečili na časopisnem papirju, denimo Harijskim novicam in Kočanskemu vestniku.

Tina Milostnik Valenčič

*Prireditev je povezovala
Iris Dovgan Primc.*

Martin Rojc

*Pri igri so sodelovali tudi otroci: Minea Vrh, Špela Skok,
Aljana Rojc, Val Primc in Martin Rojc.*

*Poklon igralcev: Petra Štemberger, Ida Štemberger, Vanja Sakešek,
Sabina Vrh, Matic Štemberger, Erik Baša, Primož Rojc, Peter Baša,
Aljana Rojc, Minea Vrh, Špela Skok, Val Primc in Martin Rojc*

Nečuj besed o zapisu hišnih imen

Med lektoriranjem besedil o našem Zemonu in Zemoncih sem vedno v zadregi, ko je treba zapisati kaj specifično našega in to prilagoditi knjižnemu jeziku. Zdi se mi, da domačemu jeziku delam krivico. Največja dilema je zapisovanje imen, posebno hišnih. Je bil Josip Potepan Škrljevič ali Škrljov? Zemonci že vemo, da Škrljov, a slovnica pravi, da se v takih primerih -o preglasi v -e. Če ubogam pravila, ne deluje pristno, zato sem se odločila, da bom v tej številki Cajtnga slovnico kršila in hišna imena zapisovala, kot jih izgovarjamo. Če bom pri tem naredila kako napako in vaše ime zapisala narobe, se vam že vnaprej opravičujem, obenem pa prosim, da me poučite, kako se ga pravilno izgovori.

Dragica Štemberger Maljavac

Shod s skrivnostnimi puncami

Po nekajletnem premoru smo se zemonski fantje in dekleta odločili, da bomo prevzeli organizacijo shoda na Dolnjem Zemonu in v Gradu priredili ples. K nam smo povabili mlada dekleta, združena v ansambel Skrivnost. Ker smo bili na tem področju doslej še neizkušeni, so nam pri organizaciji pomagali člani KD Grad, ki so plese ob vaškem prazniku organizirali vse do pred kratkim. Ples, ki je bil 1. oktobra 2016, je uspel, saj je prišlo veliko več ljudi, kot smo jih pričakovali. Mladinci smo s svojim delom zadovoljni. Upamo, da ga bomo nadaljevali in nadgrajevali še dolgo let.

Matej Ujčič

Na svoji Facebook strani so članice ansambla Skrivnost o vzdušju za shod zapisale: "Doljni Zemon, sobotna noč je bila nepozabna, po temperaturah bolj poletna kot jesenska, in kot naročeno je vreme zdržalo vse tja do treh zjutraj. Hvala vam!"

Obnovljen kip sv. Mihaela

V niši nad vhodom v cerkev na Dolnjem Zemonu je postavljen kip s podobo našega patrona, sv. Mihaela. Kip, ki je izredno kvalitetno klesan, je bil v nišo postavljen leta 1819, kar pomeni, da bo leta 2019 star častitljivih 200 let. Ker mu zob časa ni prizanašal in je bil poškodovan do te mere, da je bilo nevarno, da iz niše pade in se poškoduje, se je cerkveni odbor odločil, da ga da obnoviti. Dela je po navodilih Zavoda za varstvo kulturne dediščine iz Nove Gorice prevzel domači mojster Aleks Batista, ki je kip kvalitetno restavriral. Stroški obnove so znašali 472 evrov. Obnovljeni kip je bil blagoslovljen na miho-ljo, 2. oktobra 2016. Tako bo *svjätə Miha*, kot mu domačini radi rečemo, še naprej krasil in varoval našo vas.

Srečko Vrh

Deveti balinarski turnir ob vaškem shodu

Ob vaškem prazniku na Dolnjem Zemonu so v gostilni Zemonska vaga že deveto leto zapored pripravili balinarski turnir. Balinarnje se je organizirano začelo na balincu (balinišču) gostilne Zemonska vaga že pred šestnajstimi leti in od takrat se balina vsako soboto, neglede na vreme. Pred devetimi leti so prvič pripravili turnir trojk in tudi za shod 2016 je bilo tako.

Letos se je prijaviło deset ekip, ki so v petek pred shodom žrebale vrstni red, v soboto pa se pomirile. V ponedeljkov finale je za tretje mesto ekipa Dinko-Hur-Førjan premagala ekipo Petkarji s 13 : 10, v finalu za prvo mesto pa je ekipa Valter-Toni-Romeo premagala ekipo Šerin-Žepanin-Pjepe

Bjg. s 13 : 9. Vsi udeleženci turnirja so se pomerili v bližanju, kjer je slavil Pjepe Tomažič - Bjgnarčkov, v izbijanju balina pa je zmagal Andrej Primc - Šimanjov. Tudi letos sta turnir sponzorira-

la Šindovo podjetje Euro MB in Šimanjova Zemonska vaga, kot sponzorja pa sta se jima pridružila še Aleks Milošević in Robert Podobnik.

Klemen Ujčič

Zmagovalne ekipe in posamezniki

Tekmovalci devetega turnirja

Miklavž in Dedek Mrz sta razveseljevala doma in drugod

Tudi v preteklem letu smo v KD Grad pripravili tradicionalno miklavževanje. Začelo se je na domačem odru, kjer smo 3. decembra 2016 premierno uprizorili gledališko predstavo Žogica Nogica. Polna dvorana radovednih oči, ki so sijale z otroških obrazov, in bučen aplavz, namenjen mladi gledališki ekipi, je poplačal vse ure vaj in bil dobra popotnica hudemu decembrskemu tempu nastopov. Domača dvorana je skoraj pokala po šivih, saj je kar 80 otrok s svojimi starši in ostalimi gledalci težko pričakovalo prihod Miklavža. Z glasnimi kli-

Obisk sv. Miklavža v Domu starejših občanov Ilirska Bistrica

Igralci in ustvarjalci miklavževanja 2016: Martin Rojc, Ana Čeligoj, Matija Rojc, Val Primc, Iris Dovgan Primc, Nuša Baša, Minea Vrh, Lana Vrh, Aljana Rojc, Špela Skok, Eva Primc, Vanja Sakelšek. Nekje je tudi Peter Baša.

ci so ga le priklicali. Nekateri so mu zapeli in zaigrali, prav vsi pa so obljubili, da bodo še bolj pri-dni in ubogljivi. Vsi skupaj so v sprevodu s prižganimi baklami odšli do cerkve sv. Mihaela, kjer je Miklavž pustil celo goro daril. Mladi gledališčniki: Aljana Rojc, Minea Vrh, Špela Skok, Martin Rojc, Val Primc, Ela Primc, Matija Rojc, Lana Vrh, Eva Primc, Nuša Baša in Stela Kmetec Razpor so v lanskem decembru nastopili kot spremstvo Miklavžu in Ded-ku Mrazu z igricama Žogica No-gica in Kdo bo zmagal. Gledalce so razveselili v domu starejših občanov, v Postojni, na Kozini, v cerkvi sv. Jurija v Ilirski Bistrici ter v cerkvi Marijinega vnebov-zetja v Jelšanah. Dobra volja, ve-liko smeha, želja po igranju in druženju, vse to krasi te čudovite otroke. Želim jim, da njihova oto-ška radoživost in radovednost nikoli ne usahneti. Verjamem, da nas čaka še marsikatera predsta-va.

Iris Dovgan Primc

Mladi igralci Žogice Nogice z režiserko. Takole si sledijo: Nuša Baša, Martin Rojc, Ela Primc, Lana Vrh, Minea Vrh, Iris Dovgan Primc, Špela Skok, Eva Primc, Aljana Rojc, Matija Rojc, Val Primc.

Sprehod z baklami

Dedek in babica

Dedek Mraz z Dolnjega Zemona je obiskal tudi Kozino. Zapel mu je Sven Čačov.

Igro in računalnik zamenjali za glasbo

Pred dobrima dvema letoma je skupina petih fantov in deklet, danes starih dvanajst let, igro zamenjala za glasbo, računalnik pa za instrumente in zasnovala glasbeno skupino, ki so ji nadeli ime **Rojčevih 5**. V soboto, 10. decembra 2016, so se v Gradu na Dolnjem Zemonu javnosti prvič predstavili s samostojnim koncertom, na katerem so obiskovalce navdušili, dobili pa so tudi prve oboževalke in oboževalce, ki so jih nagradili s svojimi podpisi na koledarju, izdanem ob tej priložnosti.

Pobudo za ustanovitev glasbene skupine je dal harmonikar Martin Rojc, ki je ob spodbudi svojega učitelja harmonike prof. Zorana Lupinca k sodelovanju pritegnil še štiri sošolce, ki tudi obiskujejo glasbeno šolo in igrajo različne instrumente: Roka Boštjančiča (trobenta), Manco Mirko Slosar (klarinet), Juša Maja Slosarja (klaviature) in Emo Grilj (kitara). Lanskega septembra pa se je peterici, ki vadi pod taktirko dr. Mirka Slosarja, pridružila še šesta članica, prav tako sošolka, Špela Skok, ki je dobila vlogo vokalistke, sicer pa igra flavto.

Kljub prihodu nove članice so se odločili, da imena skupine ne bodo spreminjali in ostajajo **Rojčevih 5**. Ideja za ime se je porodila iz preprostega dejstva, da enkrat tedensko vadijo v domači hiši Martina Rojca.

Fantje in dekleta, ki so sicer prijatelji že vrsto let in skupaj obiskujejo 7. razred osnovne šole Antona Žnideršiča, so se javnosti prvič predstavili oktobra 2015 na srečanju amaterskih godcev in pevcev narodno-zabavne glasbe v Praprotni pri Devinu. Lanskega oktobra so se srečanja ponovno udeležili, vmes pa

nastopali na raznih prireditvah v bistriških Domu na Vidmu in domu starejših občanov, pa v Harijah na Bučjadi in za štefanovo ter po drugih krajih na Bistriškem. Doslej so tako našli enajst nastopov.

Kot je povedal Martin Rojc, ki so ga določili za vodjo skupine, najraje igrajo narodno-zabavno glasbo, na njihovem repertoarju pa so tudi razne ljudske pesmi. "Vse pesmi in skladbe, ki jih izvajamo, posebej za našo skupino priredi profesor Slosar. Nekaterе pesmi izbere on, nekaj pa jih

Koncert skupine **Rojčevih 5** v Gradu

Rojčevih 5 z mentorjem dr. Mirkom Slosarjem

predlagamo tudi sami," je pojasnil.

Tako so se tudi na koncertu predstavili z dvema sklopoma skladb, ljudskimi in narodno-zabavnimi. V prvem delu so zaigrali bistriško ljudsko Droblijanc, ki jo je ohranil družinski trio Volk folk in se je pela ob pustnem času, nato pa še kastavsko Se 'l mare fose gulaž e 'l Učka de polenta, zaključili pa so z venčkom ljudskih Pa tista bo moja. V drugem sklopu koncerta je občinstvo prisluhnilo štirim narodno-zabavnim skladbam: Srebrni lasje, Mama, prihajam domov, Slovenija, odkod lepote tvoje in Na Golici.

"S prvim samostojnim koncertom smo zelo zadovoljni, ker smo videli, da nas veliko ljudi podpira," je povedal Martin. So pa že začeli ustvarjati tudi svoje skladbe. Pod prsti harmonikarja Martina in trobentača Roka ta čas že nastaja melodija za njihovo čisto prvo avtorsko skladbo. Tega meseca so nastopili še enkrat, na božič v cerkvi na Dolnjem Zemonu.

Katja Kirn Vodopivec

Čarobni božični čas

Zagotovo je božični čas eden najlepših v letu, je pa tudi čas tradicije in običajev. Na božično *vilijo* (vigilijo) v svojih domovih postavljamo *drevce* in jaslice, iz hiš zadiši po prazničnih dobrotah.

Zadnja *vilija* je bila za Zemonce prav posebna. Že v dopoldanskem času so člani ansambla Rojčevih 5 iz studia Hendrix prek radijskih valov Radia Koper ponesli v primorske domove koncert z ljudskimi in božičnimi pesmimi in seveda navdušili številne poslušalce. Vanja Sakelšek in Ana Čeligoj sta v cerkvi sv. Mihaela postavili jaslice, ki so v naši cerkvi še *sz cajta Italije*. Lepim figuram, ki so izdelane iz *gipsa*, sta dodali nove ovčke, ki jih je kupilo KD Grad. Že v mraku so otroci odšli k Danici Peruzin - Foturjovæ po cerkveni ključ, ki ga

Jaslice sta postavili Vanja Sakelšek in Ana Čeligoj.

vsako leto v tem času z veseljem izroči, in po stari tradiciji zvonili. Le na božično *vilijo* je po stari navadi vsakomur dovoljeno zvonjenje v cerkvi, saj to pripomore k svečanemu vzdušju in pričakovanju ter oznanja veselje ob rojstvu Jezusa Kristusa.

Davnega leta 1857 je o običaju zvonjenja Janez Bilc v Kmetijskih in rokodelskih novicah zapisal: "Posebnost svetega večera je, da po cerkvah, počemši od Ave-marije, dokler je čas k polnočnici z vsemi zvonovi zvonijo. To ima dvojno korist, prvo, da zvonjenje

Martin in Matija Rojc ter Kim in Grega Ivančič - Hramova so z zvonjenjem oznanjali sveti večer.

v srcih kmetov posebno pobožnost obuja, in da se spominjajo, kako sveta noč da je ta, drugič pa da vejo ljudje kedaj k polnočnici iti." In res sta zemonska zvonova s svojim donenjem pričarala čarobne trenutke.

Na zadnji sveti večer so zvonili Martin in Matija Rojc ter Kim in Grega Ivančič. Vsako leto skrbnice cerkve pustijo pred vrati posodo z žignano wodo, da si lahko vaščani wodo vzamejo in z njo na *svjätə vəčjar* blagoslovijo hišo. Veselje ob Kristusovem rojstvu pa so oznanjali tudi zvoki *pwəcanja*. Fantje Nejc Šircelj, Matej Ujčič, David Rolih in Andraž Mladinov so organizirali tradicionalno streljanje s karbidom. *Pwəcanje* izvira še iz predkrščanskega obdobja in naj bi bilo apotropijsko dejanje: po ljudskem verovanju ima moč, da odganja nesrečo, varuje. Jutranjo božično mašo so poleg ljudskih pevk popestrili člani ansambla Rojčevih 5 in zaigrali nekaj ljudskih božičnih pesmi v priredbi dr. Mirka Slosarja.

Primož Rojc

Matej Ujčič in Nejc Šircelj pri pripravi karbida

Stari maček Frane Primc - Čabrwnov je fantom delil nasvete.

Spodaj: Na božično jutro so člani ansambla Rojčevih 5 igrali božične ljudske pesmi.

Burja pokazala svojo moč

V torek, 17. januarja 2017, so morali že zgodaj zjutraj pri nas zaradi močne burje posredovati gasilci PGD Ilirska Bistrica. Ob 5.01 je silovita burja odkrila strehi na Dolnjem in Gornjem Zemonu. Na Dolnjem Zemonu jo je skupila ena stran Kovačove strehe v Brezju. Gasilci so pospravili ostanke odkritih streh in strehi pokrili z začasnimi ponjavami ter obtežili z vrečami peska. Čez dan je burja oslabela, a se je pod noč ponovno okrepila. Na gospodarskem objektu Pwštarjove domačije je odkrila celotno streho tako hudo, da je bila potrebna ponovna pritrditev nosilnih tramov. Burja je odkrila tudi Čabrwnovo hišo, gasilci so jo obtežili z vrečami peska. Na intervenciji so bili gasilci PGD Ilirska Bistrica in PGD Vrbovo. Za vso pomoč se jim Zemonci zahvaljujemo.

P. R.

Strehi Kovačove hiše v Brezju in Pwštarjovaga gospodarskega poslopja (Fotografiji: PGD Ilirska Bistrica)

Čarodej Saturno v Gradu

V soboto, 11. februarja 2017, je našo vas obiskal čarodej Saturno iz Nove Gorice. S svojimi trikii je očaral predvsem otroke, ravnodušni pa niso ostali niti starši in drugi obiskovalci. Oder v zemonski dvorani je obiskovalce pričakal poln čarovniških rekvizitov, ki jih je čarodej uporabil pri svojih trikiih. Manjkali niso niti golobi in zajčki, ki jih je čarodej pričaral na najrazličnejše načine. Enega od zajčkov s črnimi pikami je v posebnem čarovniškem pralnem stroju tako opral, da je iz njega prišel popolnoma bel. Pri trikiih so mu nekajkrat pomagali navdušeni otroci: Tine

Batista, Matija Rojc, Špela Skok in Zoja Kocjan. Vsekakor je bil čarovnikov obisk v vasi zanimiv

dogodek. Upam, da nas še kdaj obiše.

P.R.

Čarovniku Saturnu je na pomoč priskočil tudi Vancetov Tine Batista.

Iz pozabe iztrpali izvirne zemonske pustne lihe

Po več kot šestdesetih letih smo obudili nekdanje značilne zemonske maske, ki so za pusta vladale po vasi. Navdušeni so bili tako domačini kot tudi *šjame*.

Na letošnji pust smo se na Dolnjem Zemonu pripravljali celo leto, v času med obema pustoma. Zbirali smo stare fotografije, največ jih je prispeval Branko Šircelj, pričevanja ljudi in stare obleke ter rekvizite. Veliko so o tem, kako je pust izgledal pred več desetletji, povedali: Frane Bevčič - Jernakov, Marija Štemberger - Marica Fædlinova, Branko Šircelj - Bjgnarjov, Jože Tomažič - Pjepče Bjgnarčkov in še marsikdo. Vsi naši pričevalci so povedali, da so bili pustni liki sila preprosti, narejeni iz starih, ponošenih oblačil. Po obrazih in rokah so bili nalisani, nosili so okrasne kape in klobuke, okoli vratu pa pisane rute, nosili so tudi *panklce*. Večkrat so imeli le narobe obrnjeno staro *jakjato*, po stari šegi pa je imel še kdo ogrnjeno živalsko kožo, z dlako obrnjeno navzven. Branko Šircelj - Bjgnarjov je povedal, da mu je njegova mama Micka pripovedovala, da so še pod Italijo pri njih enega od fantov *šjamala* v perje, ta je v poberiji predstavljal kokoš. Jože Tomažič - Bjgnarčkov in Avgusta Belčič - Pætrjætova pa se spominjata, da so tudi na Zemonu tekali pustni liki z lesenimi kleščami, izrezanimi iz deske ali *rogovilje*. Oblečeni so bili le v star črni plašč in pokriti s klobukom, za katerega je bilo zataknenega nekaj perja, zvoncev niso nosili. Kleščarjem so na Zemonu, tako kot v Vrbovem in Trpčanah, pravi hudički. Veliko pustnih likov

Blaž Bizjak - Grehov in muzikanta David Bubnič - Jernakov ter Simon Sedmak.

Pri Hurjovah

Pri Žjefanah se je pustni muziki pridružil gospodar Pjepče Šircelj.

smo napravili po fotografijah, nabranih po celotni vasi. Tako smo v poberijo, ki zadnja leta poteka teden dni pred pustom, odšli *ošjama*nə kot naši predniki: v povorki s pravo muziko, harmoniko (Simon Sedmak iz Kosez) in bobnom (David Bubič - Jernəkov). Obiskali smo vsako hišo, ki nam je odprla vrata in nas obdarovala. Zaprtih je ostalo malo hiš, kajti še danes velja, da obisk *šjam* prinaša srečo in dobro letino, zato jih je potrebno obdarovati, kajti za slabo velja tista hiša, ki se ji *šjame* izognejo. Tudi norčij ni manjkalo in po starem nepisanem pravilu se *šjamam* ne sme ničesar zameriti, kajti one poskrbijo, da ob pustu velja narobe svet. Za *šjame* so ljudje dobro poskrbeli, naložili so jim jajc, klobas, *pohanja*, *soldov* in vina. Vse nabrane dobrrote so za maske skuhali opoldne pri Šindovih, kjer maske postrežeta Marjan in Stanka Baša - Šindova, zvečer pa pri Twmnovəh, kjer za kuho

poskrbi Valter Sedmak. Seveda brez logistične podpore Klemena Ujčiča, Stanka Vrha - Letnika in še koga ni šlo.

Liki, ki smo jih obudili, so: komandir, ta lepi, hudič, *kwošar*, Turk, merjasec, kokoš, zvončar, ciganka, lovec, mornar, fotograf, gasilec, indijanec, kovač, žakljevinar ...

Pustna skupina Dolnji Zemon se je odločila, da se tako opravljena

ne bo udeležila nobene povorke, saj želijo ohraniti to pustno izročilo v svojem prvinskem okolju. Vsekakor bomo na Zemonu nadaljevali z ohranjanjem pustnega izročila in pustni skupini dodali nekaj na novo odkritih likov, kot je naprimer hudiček – kleščar. Zanj se *rogovilja* za klešče že suši za naslednjo poberijo.

Primož Rojc

V vsaki hiši se je moralo zaplesati z gospodinjo za debelo repo.

Ščetkar je celi vasi 'opucou šulne'.

Ta lepi so bili vedno poberini. Bele obleke s piso na hlačah, škornji, s pisanimi trakci ali krep papirjem obrobljena 'jəkjata' in bogata pokrivala, okrašena z rožami iz krep papirja in 'panklci'. Fantje so si od nekdaj radi dodali sončna očala in si z rdečilom namazali lica.

Branko Bjgnarjov je pokazal, kako se pravilno 'opuca šulne': "Kor səm jest biu ošjəman u ta lik, nej ne Zjəmnə ostalu ene krtače u lajdlcəh."

Hudič je nosil prave kozje rogove, stare kovane vile in kožnat telovnik.

Žakljevinar (celoten kostum je imel narejen iz starih 'žaklju') in zvončar

Lik 'kvošarja' smo odkrili na fotografiji iz leta 1969.

Gasilec je vihnel sireno in 'sič'.

Deklica in lovec

Indijanec

Kokoš, izpričana še iz časov Italije, in merjasec, odkrit na fotografijah s konca šestdesetih let.

Turk

Kovač se je med poberijo rad lotil dela.

Pobrali Gornji Zemon

Pred veliko leti se je del pobernov z Dolnjega Zemona odpravil pobirat še na Gornji Zemon. Seveda nam takrat ni uspelo obiskati vseh hiš, a veselja *Guranjzjəmancu* ob prihodu mask, njihovega toplega sprejema nismo pozabili. Zato smo si vsako leto, ko smo pobirali po našem *Zjəmnju* rekli: "Letos pa gremo še na Guranjəga." In uspelo nam je. Na pustno soboto, 25. februarja 2017, nas je izpred Demove hiše, kjer smo se zbrali, na Gornji Zemon s traktorjem odpeljal Boštjan Baša - Pətrjətov. Zbralo se nas je lepo število, za godca pa smo poklicali Gregorja Volka s harmoniko in Romea Volka z bobni. Prva sta nas sprejela Dolores Valenčič in njen mož Neno, ki sta pripravila celo gostijo. Domačini so nas gostili z veseljem in navdušenjem, tudi kakšna sol-

za sreče je padla, saj tu že dolgo ni nihče pobiral. Ko smo pobrali, smo se seveda zapeljali do Zemonske vage, kjer nas je pogostil še naš oštir Andrej Šimanjov, in tam poskrbeli za pristno pustno vzdušje.

Primož Rojc

Domačini so maskam z veseljem postregli.

Domačini so pred vaškim domom pripravili pogostitev za maske.

Pristno pustno vzdušje

Na Gornji Zemon nas je s traktorjem odpeljal Boštjan Baša - Pətrjətov.

Briljantina je navdušila

Tradicionalni pustni karneval v Ilirski Bistrici je bil letos pravi spektakel. Povorke se je v nedeljo, 26. februarja 2017, udeležilo 28 pustnih skupin, med katerimi smo bili že tradicionalno tudi Zemonci. Letos smo se vrnili v ameriška petdeseta leta prejšnjega stoletja in predstavljali like iz kulturnega filma Briljantina. Fantje v kavbojskih hlačah, belih majicah in usnjenih jopičih so ponosno korakali po ulicah Ilirske Bistrice, medtem ko so dekleta z lepimi pričeskami in pisanimi oblekami gledalcem jemala dih. Pustna skupina Dolnjega Zemona je poskrbela za prav posebno koreografijo in navdušila večti-sočglavo množico gledalcev, da

sploh ne izgubljam besed o navdušenju gledalcev nad špago, ki jo je večkrat profesionalno prikazal Hramov Valerijo Ivančič. Fantje so izdelali pravi cadillac, ki je popestril skupino, medtem ko so bila dekleta zaslužna za koreografijo.

Na karnevalu so se poleg etnoloških skupin z Bistriškega in z drugih koncev Slovenije predstavile tudi skupine s sosednje Hrvaške, manjkale niso niti maske z aktualno tematiko. Za prav poseben spektakel so poskrbeli italijanski gostje – svetovno znana skupina Mamutzones iz Samughea na Sardiniji.

P. R.

Koreografija je navdušila gledalce.

Fantje so dekletom jemali dih.

Brez harmonike in bobna ne gre.

Pravi ameriški cadillac

Po ameriško

Skoraj kot v filmu

Od vleke ploha do pogreba Pusta

Na pepelnično sredo je bil še vse tja do šestdesetih let prejšnjega stoletja tudi na Dolnjem Zemonu običaj vleke ploha. Ploh se je vleklo, če se v vasi v preteklem letu ni poročilo nobeno dekle. Zbit je bil iz nekaj desk ali *škuorcu*, lahko pa je bil samo deska, zaprežena za *uorna kulca*. Vlekla sta ga dva v jarem vklenjena *wola* – fanta, oblečena v ponošeno, razcapano obleko ali žakljevino ter ogrnjena s kožami. Na glavi sta nosila volovje ali kravje rogove, pritrjene na staro vojaško čelado. Tudi obraz sta imela zakrit s kožnato masko. Vodil in miril ju je njun gospodar – gonič. Za plohom so v spremstvu harmonike in bobna hodili neporočeni fantje. Ploh so včasih okrasili s pa-

pirnatimi rožami in trakovi. Ob veseli družini je hodil fant, ki je bil *hud ze tječ*, in posipal gledalce s pepelom. Zakrit je bil s papirnato ali kožnato masko. Fantje so se poprej v oštariji domenili, kdo bo vlekkel in gonil ploh ter h kateremu dekletu bodo peljali. Veljalo je, da se ploh pelje k starejšemu dekletu, ki je že nekaj časa primerno za možitev. Dekleta so fante različno sprejela, nekatera so jih postregla in z njimi zaplesala na plohu, druga so jih podila. Branko Šircelj se dogodkov dobro spominja in pripoveduje, da so jih kdaj tudi polili z gnojnico. V še starejših časih bi fantje ponekod takim 'gostiteljem' vhodna vrata hiše z deskami iz ploha zabili tako, da niso mogli ven. Kot

Ploh so vlekli po celi vasi.

Ploh je pri spomeniku pričakalo veliko gledalcev.

je bilo povedano Marici Štemberger - Fæðlinovæ, je bilo tako tudi pri nas. Po vleki ploha so na priložnostnih nosilih ponesli lutko Pusta, ki je bila narejena tisti dan, saj obešanje lutke še ni bilo v navadi, izven vasi in ga ob šaljivem govoru in obtožbah zažgali.

Ob obuditvi tradicionalnih mask smo se odločili, da obnovimo tudi pepelnico, kot je bila v navadi dolga desetletja. V ta namen smo zbrali primerna oblačila in vse potrebno. Posebno bogastvo likov so predstavljali rogovi, ki jih hrani Marjan Vičič - Hurjov in jih je z veseljem posodil. Tako je eden od volov nosil pristne volovske rogove, ki se jih je nosilo ob zadnji vleki ploha. V vola sta se nspravila Matej Ujčič - Mučetov in Matevž Ribič - Frjončkov, gonil pa ju je Erik Baša - Šindov. Za plohom sta šla fanta

Pogreb Pusta

Martin in Matija Rojc - Pætrjotova, ki sta poskrbela za muziko. Firbce je s pepelom posipal Nejc Šircelj - Čačov, zakrit s papirnato masko, ki jo je izdelal Romeo Volk. Pred Mihatovo hišo so fantje prikazali tudi, kako so nekoč pred hišo pripeljali ploh.

Zemonke in Zemonci, ki so vole in ploh množično pričakali pred spomenikom, so bili nad obuditvijo običaja navdušeni. Vladimir Šuštar - Froncjotov je svoj borjač odstopil za pogo-

Posipanje s pepelom

stitev in za tem so fantje na nosilih odnesli Pusta skozi vas. Tako množičnega pogreba ni bilo, odkar je kot zadnji na pustnem pogrebu 'maševal' Branko Bjgnarjov. Pusta je množica v Zjævnhæk obsodila za vse hudo, kar se je v vasi zgodilo. Ivo Škrlj - Pwštarjov je ugotovil, da se Pust brani z molkom, zato so ga na koncu zažgali. Tako je napočil čas korizma in pustne norčije so se za eno slabo leto poslovile. Naslednji pust bo namreč zgodnejši.

P. R.

Pusta smo obtožili za vse 'narobije' v preteklem letu.

Blagoslovljeni openj

Tudi na letošnje velikonočno soboto (15. aprila) je bila blagoslovljena goba prinešena v zemonska gospodinjstva. Izpred cerkve sv. Jurija v Ilirski Bistrici sta jo v zgodnjih jutranjih urah raznašala Matej Ujčič - Mučetov in Matevž Ribič - Frjončkov. Vsekakor pravega *vuzma* brez gobe ni. Marsikdo, ki v svoji hiši nima več peči na drva, pokliče raznašalce, da vsaj malo pokadijo po hiši, kar je dokaz, da je tradicija blagoslovljenega ognja še kako živa in utrjena med nami.

P. R.

V tednu ljubiteljske kulture na odru z glasbo

Mlad nedeljski večer je 21. maja 2017 na Dolnjem Zemonu popestril domači ansambel MLAD. Na gradu so zapeli in zaigrali Matic Štemberger, Lovrenc Primc, Domen Ujčič, Anže Skok, Doris Pirih in kot novinka v sestavu Polona Zadnik. Ob začetni pomoči Jana Mikuletiča so pred tremi leti prvič združili klaviature, harmoniko, kitaro, bobne in glas ter rasli na številnih odrih. Igranja na instrumente so se učili tudi v glasbeni šoli, glasbo in glas pa v harmonijo zdaj sestavljajo sami. Prva in zadnja je tega večera zaigrala harmonika. V bogatem programu so sledile tudi pop in rok skladbe domačih in tujih avtorjev, premierno pa so predstavili tudi svojo prvo avtorsko skladbo z naslovom Ona (besedilo Lovrenc Primc; aranžma Lovrenc Primc in Matic Štemberger). Na pobudo KD Grad Dolnji Zemon se je ansambel MLAD z or-

ganizacijo koncerta pridružil Tednu ljubiteljske kulture, ki je potekal od 12. do 21. maja. "Teden ljubiteljske kulture je praznik ustvarjalnosti, povezovanja in odprtosti," sta zapisala pobudnika številnih prireditev v maju: Javni sklad RS za kulturne

dejavnosti (JSKD) iz Zveza kulturnih društev Slovenije (ZKDS). Tudi člani ansambla MLAD pravijo, da v sodobnem času, ko imamo medije in ekrane s tisočermi dogodki na doseg dlani - klik daleč, vsak človek še vedno

Koncert mladih glasbenikov je napolnil dvorano v Gradu.

potrebuje pristen stik, druženje in tudi oder.

S koncertom smo se povezali v družino tisočih dogodkov v tednu kulture, ki je že četrto leto potekal po vsej Sloveniji in v zamejstvu.

"Na trenutke se mi je zdelo, kot da smo na glasbenem festivalu v Vurberku. Pa le imamo na Zemonu dobre godce!" je nastop pohvalil Primož Rojc, ki je prireditev povezoval. Glasbeniki so bili veseli podpore vseh, ki jih spremljajo že od samega začetka. Veseli bučnih aplavzov in stoječih ovacij v nabito polni dvorani so dobili nov zagon in veliko spodbud za nadaljnje delo.

Petra Skok

Veselje ob uspešnem zaključku koncerta

Člani ansambla Mlad

Vedno znova nas kliče venčani maj

Ko se začne maj in cvetje v polnosti ozeleni in zacveti, se na Dolnjem Zemonu začuti praznično vzdušje, ki traja ves mesec in doseže vrh v procesiji zadnjo majsko nedeljo. Ko opisujemo ta dan, radi povemo, da gre za praznovanje, ki mu v drugih krajih po Sloveniji ni najti popolnoma enakega. Edinstvenost mu dajejo domači fantje in dekleta v posebej izbranih svečanih oblačilih in z nosili ter okrasjem, ki se skozi ustno izročilo vaščanov ter s pomočjo fotografij ohranjajo v skoraj nespremenjeni obliki že od leta 1944.

Na nedeljo po prazniku Marije Pomočnice smo se po zaobljubi naših prednikov v velikem številu zbrali tudi v letošnjem letu. Priprave smo, kot je v navadi, začeli že veliko prej. Del praznovanja so namreč tudi številna opravila, ki jih je potrebno (do)živeti preko detajlov, barv, misli, vonjev in občutkov. Zato se običaj ohranja že 73 let.

"Še posebej smo veseli, če se nam na procesiji pridružijo naši sorodniki in prijatelji, s katerimi se dolgo nismo srečali, in se našim duhovnikom pri sveti maši pridružijo tudi duhovniki, ki so nekdanj delovali v župniji," so povedali vaščani, ko smo se 4. maja,

na god sv. Florijana, zbrali v domači cerkvi, sicer posvečeni sv. Mihaelu. Mašo je na zaobljubljen dan, ki je bil tokrat 29. maja, ob somaševanju župnika Stanka Fajdige daroval nekdanji kaplan Niko Štrancar, zdaj že več let župnik v Zagorju pri Pivki. "Tudi jaz se vas rad spominjam," je ob koncu maše dejal zlatomašnik, ki je še znal našteti nekaj imen krščencev v naši župniji s konca 60-ih let.

Čeprav priprave na *zjamsko procesijo*, kot prazniku radi rečemo, potekajo po tihem in v miru, jih kmalu razkrije vonj po sveže pokošeni travi ob cestah, ki vodijo v vas, ter po

barvah, ki se sušijo na slavalokih z vedno novimi sporočili. Če velja rek Kdor poje, dvakrat moli, je gotovo tudi pomoč pri pripravi in sodelovanje za lepše praznovanje velik dar. Naša cerkev zablešči, ko skozi očiščene šipe ponovno posije majsko sonce in se s klopi pobriše prah, ki se je nabiral vse od svečnice, ko smo pospravili jaslice pastirske svete maše.

Dan pred nedeljsko sv. mašo, 28. maja, so moške združili moči še v postavljanju slavalokov, dekleta in žene pa v spletanju vencev in zelenih trakov. Še čebele so tisto soboto posebej nagajivo obletavale košare s pisanim cvetjem,

Nosilci in spremljevalci Marijinega kipa

ki so ga za potresanje v procesiji nabirali majhni in veliki otroci. Ulice preplavi še vonj po poticah in sladica ter svežih prtih in slovesnih oblačilih, ki prinašajo svečanost in spoštljivost do obljube naših prednikov.

Le še kip Marije je tiho čakal na zadnje ure pred nedeljsko mašo, ko se začnejo še zadnje priprave na sveto mašo: prenašanje oltarja in klopi, ozvočenje in krašenje s cvetjem. Na prvo nedeljo po prazniku Marije Pomagaj šest zemonških deklet običajne kavbojske hlače zamenja za dolge obleke z modrim trakom, da deluje, kot bi se vrnila sedem desetletij v preteklost. Ko spremljajo Marijin kip tik ob boku fantov v najboljših oblačilih, se zavedajo, da s tem izpolnjujejo in prenašajo obljubo, ki so jo predniki dali v zahvalo za obvarovanje vasi v času vojne, tudi na prihodnje generacije.

Bela in zelena barva se prepleta med nosili in v laseh deklet ter na prsih fantov in v rokah prvoobhajancev. "Ko stojimo danes v srečanju s tabo, Marija, te prosimo, da moliš z nami za naš mir in čistost naših src, varuješ vse vaščane in nam ohraniš zdravje, da bi se med seboj dobro razumeli in si znali pomagati!" so se glasile letošnje prošnje otrok pri sveti maši.

Ker je bilo na zaobljubljen dan pri maši vedno veliko ljudi, je tudi letos ta potekala v senci mogočnih lip ob cerkvi. Zbrani smo sodelovali tudi z branjem in molitvijo ter se s petjem pesmi, ki nas vedno znova povezuje, pridružili domačemu pevskeemu zboru: "Spet kliče nas venčani maj, k

Mariji v nadzemeljski raj. Cvetice dobrove si venčajo glave, raduje se polje in gaj ..."

Procesija ob starem grajskem obzidju, mimo domov naših sovaščanov ter pod slavoloki je zakročila dogajanje in dodala še korake, ki smo jih preštevali v čast Mariji. Zbrani drug ob drugim smo bili hvaležni, da smo se lahko ponovno srečali in zmogli skupno nadaljevati to s cvetjem posoto pot.

Petra Skok

Tudi pri Srpanovah vsako leto postavijo slavolok

Marijin kip in nosilci ob prihodu s procesije

Župniku Niku Štrancarju se je za darovano mašo zahvalila Petra Skok.

»Tega, ki za Marijo hodi, bo Marija var'vala,« je bilo letos napisano na slavoloku.

Na svetega Ivana 'vilijo'

Ob kresnemu večeru ali tudi na *vilijo* (vigilijo) sv. Ivana so v naših krajih na okna zatikali kresnice in ivanjščice, ki se jim še danes reče pokuvíce. Kresnice (*Aruncus dioicus*) so po naših vaseh poimenovali različno: sv. Ivana rože, kresnice, tudi cuprnice, štrige ali bela praprot. Pradavni običaj zatikanja rož na okna domačij in gospodarskih poslopij pa tudi v robove slamnatih streh naj bi na to magično noč preprečil, da bi mračne sile – čarovnice in štrige – prišle v domove. Na ta dan so tudi krave gnali domov pred mrakom, da jim

čarovnice ne bi odvzele mleka. V Tominjah so kravam 'za vsak slučaj' za roge zatikali rože.

Povsod so pripravili tudi kres, ob katerem se je prepevalo in čezenj skakalo v narobe obrnjeni obleki. Praznovanje, ki izvira še iz poganških časov, je bilo do druge svetovne vojne živo tudi pri nas, danes pa se ga malokdo spominja. Pa vendar nas nič ne stane, če gremo na ta dan utrgat nekaj pokuvíc in kresnic ter z njimi okrasimo okna svojih domovanj. Škoda je namreč, da bi ta tisočletni praznik ravno v tem času popolnoma zamrl.

P. R.

Lovrenc in Martin državna prvaka v igranju harmonike

Od 23.–25. junija je v Termah Olimia potekalo že tretje državno prvenstvo v igranju na diatonično harmoniko, ki ga organizira zveza diatonične harmonike Slovenije (ZDHS). Tekmovanja se je udeležilo 54 tekmovalcev iz vse Slovenije. Poleg obveznih skladb, ki jih je predpisala ZDHS, so po lastnem izboru izvajali tudi druge zvrsti glasbe. Mednarodna strokovna komisija v sestavi Toni Sotošek, Manuel Šavron, Gottfried Hubmann, Johannes Petz in Marsell Marinšek je tako imela težko delo določiti absolutnega državnega prvaka. Komisijo je najbolj prepričal Leon Batagelj iz Ilirske Bistrice, in sicer z odličnim izborom skladb in dobro interpretacijo. Po Anžetu Krevhu in Alenu Gojkošku je tako naslov absolutnega državnega prvaka zaslužen odšel na Primorsko. Trud in delo sta bila poplačana,

in tega ni skrival niti Leonov učitelj in vzornik Zoran Lupinc, ki se je skupaj z zmagovalcem veselil prestižne nagrade.

Zemonca Martin Rojc in Lovrenc Primc pa sta dosegla zmagi vsak v svoji skupini – Martin je bil prvi

v skupini 1B, Lovrenc pa v skupini 1C – in tako postala državna prvaka v posameznih kategorijah. Vodstvo Glasbene šole Ilirska Bistrica in njun učitelj Zoran Lupinc ter seveda starši so bili na svoje zmagovalce ponosni.

P. R.

Ponosni Martin Rojc, Zoran Lupinc in Lovrenc Primc

Jedi in kuhinja hot nehoč

Zagnani člani KD Grad Dolnji Zemon so tudi letos, že 12. leto zapored, pripravili bogato turistično-kulinarično prireditev Mala južna, ki je na grajsko dvorišče privabila množico obiskovalcev.

Čeprav jo je organizatorjem letos nekoliko zagodlo vreme in so morali prireditev, ki tradicionalno poteka tretjo soboto v avgustu, prestaviti na nedeljo, obisk ni bil nič manjši; odzvala so se skoraj vsa najavljena društva.

Letos je malo južno pripravljalo enajst društev: KD Ahec Jasen, folklorna skupina Gradina, ŠTEK Novokračine, KETŠD Alojzij Michelčič Harije, KD Grad, Lovska družina Zemon, Ribiška družina Bistrica, Zelena gasa Dolnji Zemon, Društvo podeželskih žena, KD Tuščak Bač in TKŠD Urbanščica iz Vremske doline.

Iz loncev in kotlov je dišalo po domačih *šnitah*, *ždrocu*, ječmenu, minutarjih, ribjem brodetu, divjačinskem golažu, krompirjevi polenti, ocvirkovki, manjkal pa ni niti krompir, ki so ga društva pripravila na različne načine: v zevnici, zabeljenega z ocvirki in klobaso, na *župi* ter na kisló z zeljem in čebulo.

Pestro kulinarično dogajanje je spremljal bogat kulturni program, v katerem so nastopili:

Tjaša Uljan, Urban Požar, Ema Sušanj in Rok Gombač (člani Orkestra Nika Polesa), Tadej Tominc, Danijela Ujčič, Martin Rojc in Zemonski fantje.

Obiskovalci so se zabavali z igranjem družabnih iger, najmlajši pa so ustvarjali na otroških delavnicah in jezdili ponije.

"Ni heca z nami. Že dvanajstič smo dokazali, da se da! Da lahko pripravimo prireditev, kjer uživa staro in mlado. Ker pri nas je najlepše. Ker se vsi počutijo domače in ker vsakič znova dokažemo, da resnično verjamemo v to prireditev," je po zaključku povedala Iris Dovgan Primc in se za sode-

Harije so pripravile 'ždrocu' in 'šnite'.

Jasenci so pripravili tradicionalni krompir z ocvirki in palačinke.

FS Gradina je kuhala krompir na zevnici.

Podraželske žene so kuhale krompir na 'župi' z 'jatrno'co', minutarje in štruklje.

Lovska družina Zemon je pripravila slasten divjačinski golaž.

Društvo ŠTEK Katarina iz Novokračin je razveselilo s krompirjevo 'palento' in zeljem.

lovanje in pomoč zahvalila vsem neumornim članom KD Grad, ki se trudijo, da Mala južna ostaja med najbolj obiskanimi poletnimi prireditvami na Bistriškem.

Razstava Kuhinja nekoč

Tako kot vsako leto je prireditev popestrila tudi zanimiva razstava na temo Kuhinja nekoč. Pripravila sta jo Primož Rojc in Romeo Volk. Prikazana je bila stara kuhinja, značilna za novo opremljene hiše v letih med 1920 in 1940. Tovrstne kuhinje so se obdržale še vse do osemdesetih let prejšnjega stoletja.

Kuhinja je predstavljala središče dogajanja v družini. "Poleg hranjenja so tu opravljali najrazličnejša opravila (vezenje, pletenje, prebiranje fižola ...), sprejemali obiske, v kuhinji so se odvijala tudi slavlja ob *ohcetu*, obhajilu, birmi, največkrat je bila edini ogrevani prostor v hiši. Ob hudih zimah so otroci večkrat spali v hlevu, ki je bil poleg kuhinje edini topel prostor (ogret od živine), ob hudi burji, ko niso mogli zakuriti *šporgeta*, pa pravzaprav edini topel bivalni prostor," je vlogo kuhinje nekoč predstavil Primož Rojc.

Obvezni elementi v takšni kuhinji so bili: *šporget* (z njim so v gospodinjstvih ogenj prvič zaprli oz. ukrotili, saj so dotlej kuhali na odprtih ognjiščih), jedilna miza s stoli, ponekod tudi s klopjo, mizica za umivanje s kamnitim, kasneje pa betonskim koritom, vzdanim pod oknom, ter kredenca, v kateri so bili spravljene vsa posoda in kuhinjski pribor.

V tem obdobju so gospodinjice izdelovale vezenine s pregovori in raznimi motivi ter jih izobešale na steno. "To je bilo iz krasilne in praktične potrebe. Lepe vezenine so namesto slik krasile stene, hkrati pa so obvarovale zid pred umazanijo," je pojasnil Rojc. Pogosti so bili tudi na različne na-

Na stojnici z Bača je dišalo po bučkinih polpetih in krompirju na solati.

čine izdelani nosilci za brisače, vendar pa se jih je ohranilo zelo malo. Na stenah niso manjkale podobe, kot so Srce Jezusovo, Srce Marijino in kakšne družinske fotografije. "Vsaka hiša je imela tudi uro na navijanje, ki je ostala v hiši več generacij. Ob smrti v hiši so kazalec ustavili in uro spet zagnali šele po pogrebu. V kuhinji je bil pogost tudi križ, reklo se mu je *bugac*," je spomnil Rojc.

Na ogled je bila tudi zbirka aluminijaste posode, ki je v 30. letih minulega stoletja pri kuhi nadomestila kotličke, na roke prepisane kuharske knjige z domačimi recepti in celo prav poseben muholovec.

Da je bila razstavljena kuhinja še pristnejša, sta avtorja poskrbela tudi s stensko kuliso, ki je prikazovala posebno tehniko pleskanja. Na razstavi je bil prikazan način, ki je bil pogost kar nekaj desetletij. "Do višine približno enega metra so stene pobarvali v zeleno ali rjavo in povaljčkali, saj se je ta predel najbolj umazal. Zgornji del zidu so pustili v belem ali pa so ga s tehniko šabloniranja (šablonam so pravili kolomirji) okrasili z različnimi motivi. Kasneje so z valjčki

Ribiška družina Bistrica je postregla z ribjim paprikašem.

do pise (črte) odtisnili eno vrsto vzorca, nad piso pa drugega. Valjčke so si izposojali med seboj, da so bili vzorci vselej drugačni," je zanimivo tehniko pleskanja sten v hišah v tistem obdobju orisal Primož Rojc, tudi sicer velik poznavalec kulturne dediščine in tradicije naših krajev.

Katja Kirn Vodopivec

Glavni kuhar Frane Primc - Čabrnov je pokušal svoj ječmen.

Posebna zahvala gre sponzorjem in donatorjem:

Resinex d.o.o., Tramper d.o.o., Gostilna Zemonska vaga, Valter Čeligoj s.p., Primc Borut s.p., Instalacije Kovačič, SIB inštalacije, Zavarovalnica Sava, Gostilna Pri Matetu, Park Seventeen, Triglav pub, Elektro Skok

Na ogled je bila razstava Kuhinja nekoč, avtorjev Primoža Rojca in Romea Volka.

Nov model unikatnih lesenih kravat slovenskega inovatorja

Les je kot človek, unikatna in živ material, zato naj bodo take tudi lesene kravate

Ljubezen do lesa, pridne roke in iskanje bistva življenja je Janez Škrlj vgradil v številne doma narejene izdelke, med katerimi so miniaturne žage in mlini, ptičje krmilnice in unikatne lesene kravate, katerih model je tudi zaščitil. V prostem času ne le da ohranja spomin na nekdanjo bogato kulturo lesenih vrat, knjig in drugih starih predmetov, ampak piše tudi pesmi.

Les že dolgo ni več le surovina za pohištvo. Postal je modni dodatek, s katerim sporočamo svojo željo po ohranitvi narave in življenja. Na policah trgovin najdemo lesena očala, ročne ure in uhane ter celo lesene metuljčke in kravate. Za razliko od industrijskih kravat, ki so narejene iz kosov lesa, lepljenih na usnje ali vezanih z elastiko, je Janez Škrlj izdelal model lahke lesene kravate brez usnjene podloge ter zaščitil njen model. "Vsaka kravata kaže značaj osebe, ki jo nosi. Lesene kravate, ki jih izdelujem, so unikatne, primerne za posebne priložnosti in prijetne za uporabo. Vsaka je ročno delo in posebna tudi zato, ker ima vsak les svojo dušo. Pomembno je poznati les, da poudarimo njegove najboljše lastnosti in je lepo vidna nepretrgana struktura lesa." Izdeluje jih iz orehove korenine, jablane, slive, oljke, hruške, platane ter javorja rebraša ali ptičarja. Les mora biti sušen najmanj tri leta. Kravate so barvane z vodnimi laki, ki so okolju prijazni. S tem je podaljšana njihova življenjska doba. Shranjena kravata lahko preživi tudi več generacij, a njen namen je, da bi jo nosili.

Bogastvo snežniških gozdov ter voda sta dala dobre pogoje, da so se v Ilirski Bistrici že v preteklo-

sti razvijali lesni poklici. Poleg mlinov na Bistrici so kruh meščanom dajale tudi številne žage, katerih začetki segajo v 15. stoletje. V Bistrici je začelo že pred drugo svetovno vojno delovati

lesnoindustrijsko podjetje (Furnirnica), po drugi svetovni vojni so se razvila podjetja na starih temeljih (Topol, Mikoza) in nato povsem novo podjetje Lesonit.

Nova oblika masivne lesene kravate je delo slovenskega inovatorja Janeza Škrlja.

Z ljubeznijo do lesa kot živega materiala, ki se spreminja in diha, se je Janez Škrli, doma z Dolnjega Zemona pri Ilirski Bistrici, srečeval že v srednji lesni šoli in po študiju skozi vsa leta do upokojitve. V času zaposlitve (najprej kot obratovodja oddelka Pohištvo in kasneje kot komercialist podjetja Lesonit), ob gradnji hiše in ob skrbi za družino za ustvarjanje ni bilo časa. Po upokojitvi pa je les postal tudi njegov hobi. Za ohranitev tradicije domačega kraja je Janez Škrli pričel z izdelovanjem miniaturnih mlinov in žag za dar in v spomin. Izdelal je tudi preko 550 ptičjih krmilnic, ki so zdaj, tudi s pomočjo vnukov in njihovih sošolcev, postavljene po gozdovih in vrtovih vse Slovenije.

Ponosen na lepo Slovenijo in njeno naravno in kulturno bogastvo je v spomin fotoaparata shranil preko 1000 starih vrat (portalov) in 300 dimnikov. »Nekdaj so bila unikatno izdelana lesena vrata ponos hiše in ogledalo gospodarja. Velikokrat so bila dela mizarских mojstrov že prave umetnine s posebej natančno izdelanimi simboli in sporočili, ki pa jih nismo znali ceniti. Ob obnovi stavb novi lastniki hiš vrata bogate kulturne dediščine zamenjujejo z industrijskimi vrati iz umetnih materialov brez duše,« je v pogovoru ob razstavi fotografij v domači vasi povedal Škrli. Mnoga fotografirana lesena vrata so po poročanju lastnikov in vaščanov zdaj uničena. Janez Škrli za svojo dušo in veselje posebne stare predmete, ki jih kupi ali so mu podarjeni, tudi restavrira in s tem ohranja zgodbe za prihodnje rodove.

Njegova domača hiša diši po lesu. Pohištvo, ki ga je izdelal sam, postaja že premajhno za vse albume in starine. Les izrezuje predvsem v poletnem času pod avtomobilskim nadstreškom, za drobna ročna dela in razmišljanja ter stihe pa je več časa, ko se zaključijo dela na polju. V majhnem predprostoru kurilnice včasih riše, meri in brusi do poznega večera, če se ne posveča pisanju pesmi. To, da piše pesmi, je bilo do nedavnega skrito celo njegovim najbližjim. Pisal je le zase, pravi. Razkril se je šele po izidu tretje pesniške zbirke, ki jo je posvetil svoji ženi za šestdeseti rojstni dan. Vse knjige so izdane v samozaložbi pod psevdonimom Harria Zenajevic, izdaje je financiral avtor sam.

Knjige je podaril Kraljem ulice, po razkritju pa tudi prijateljem in znancem. Prostovoljne prispevke, ki jih je ob predstavitvi prejel, je podaril Društvu slepih in slabovidnih ter Aninemu skladu. V času, ko vsi posegamo po instant rešitvah, on izstopa iz rutine, išče bistvo. "Človek je v 75 do 90 odstotkih iz vode, o kateri še premalo vemo. Ne zavedamo se dovolj, da nas sestavlja tako material kot duhovnost. Ne poznamo še vseh skrivnosti življenja in vesolja. Svet ni le tisto, kar vidimo z očmi," je ob razlagi pesmi tretje pesniške zbirke (Obraz v sencih) pojasnil pesnik in ljubitelj lesa. In dodal: "Smo unikatni kot les, zato ostanimo živi kljub vsem letnicam, ki jih riše življenje."

Petar Nikolič

Predsednik Republike Slovenije Borut Pahor je na festivalu lesa v Kočevju predstavil leseno kravato Janeza Škrlija.

Pr'sipanje 'ku koda'

Prizor, ob katerem so starejše generacije rasle, mlajše pa ga skorajda nimajo več kod videti, je nastal meseca maja ob cesti Dolnji Zemon-Žabov'ca. Branko Šircelj - Bjgnarjov in Peter Baša - Grehov sta njivo krompirja, ki je sedaj že varno spravljen v *kišti-cah*, letos obdelala po *starinsku*. Krompir na Bjgnarjovi njivi v Žabnəkəh sta pr'sipala s plugom, v katerega je bila vprežena Brankova kobila Rozi. Rozi ima že častitljivo starost, saj jo je od prija-

teljev in sovaščanov dobil v dar za abrahama. Od napornega dela se je Branko za trenutek odpočil in povedal: »To, kar tukaj vidiš, to je ekološko kmetovanje. Nobenih strupov in kemikalij!« Na njivo je sadil več sort krompirja, a za naš Cajtnng ni želel izdati vseh sort. »Napiši, da je sajen krompir sorte putin in lohku daš naslov ROZI JE PəŠTALA PUTINA.« Krompir je, po Brankovih besedah, bogato obrodil. Kako tudi ne, ko pa je ekološki.

Rozi je pri Bjgnarju že več kot 16 let

»Čez sedem let vse prav pride,« pravi stari slovenski rek. Takrat ko sta Branko Bjgnarjov in Peter Grehov pr'sipala krompir s kobilo Rozi, sem se spomnil, da imam nekje spravljen članek, ki je bil objavljen v Primorskih novicah. In res: v sobotni prilogi tega primorskega dnevnika je bil 14. aprila 2001 objavljen članek z naslovom **Za darilo 560-kilska Rozi**. Bil je to poseben dan, vreden objave v časopisu in hrambe članka. Branku so za abrahama kupili kobilo Rozi. Presenečenje vaščanov in prijateljev, ki je gnilo vse, posebno pa Branka in njegovo takrat 94-letno mater Micko, je uspelo. Bjgnarjova hiša je po 23 letih spet imela konja. V članku je zapisano, da je Rozi takrat imela pet let, kar pomeni, da jih danes šteje 21. Lastnikovih let ne bomo šteli, dajte jih sami; obema, Branku in Rozi, pa želimo še veliko zdravih let in dobrih letin krompirja.

Branka Širclja iz Dolnjega Zemona je Abraham obdaril s

Za darilo 560

DOLNJI ZEMON - Zadnjo marčno nedeljo vaščani Dolnjega Zemona pri Ilirski Bistrici niso praznovali ne vaškega shoda ne kakšne delovne vaške zmage, veselili pa so se vendarle. Branku Širclju, po domače Bjgnarju, so namreč ob njegovem osebnem jubileju izročili nenavadno darilo - živega konja.

Presenečenje je bilo popolno in tekle so tudi solze - Branku, ki je v sredo, 28. marca, dopolnil 50. leto,

in njegovi materi, 94-letni Micki, kajti njena hiša je po 23 letih spet dobila konja!

Trenutek presenečenja za Branka Širclja: štirinožno darilo sovaščanov za 50.

kobilo

0-kilska Rozi

Krivci za ta vaški praznik so bili prav Zemonci in Brankovi prijatelji, ki so vedeli, kako si Branko že vse od svojih mladih let želi, da bi v njihovi štali spet rezgetal konj. Prispevali so vsi takoj in vsak po svojih zmožnostih. Posebna delegacija si je pri bistriških konjarjih izposodila prikolico in se pravočasno odpravila na ogled konj v dolnjski Šentjernej. Domov so pripeljali petletno kobilico Rozi. Temeljito so jo očedili, ji uredili frizuro in ji prebarvali nohte (kopita). Darila sicer niso mogli zaviti, a trenutek pred slavnostnim dogodkom so ji na rep vendarle zavezali mašno (pentljo). Zajahala jo je mala Sara, nato pa je vaška procesija krenila 'h Bjgnarji'. Ker darila ni bilo moč prnesti v hišo, je moral obdarovanec sam stopiti čez prag. Sara mu je nato v imenu vasi s konjskega hrbta voščila še lepših naslednjih 50

rojstni dan

"Rozi je res ena lepa in krotka žival. Če bo maja povrgla žrebička, bomo doma zadržali še njo," pravi Bjgnarjov Branko.

Foto: Dragica Prosen

let, o presenečenju na Brankovem obrazu pa seveda ne gre izgubljati besed.

In tako imajo na hišni številki 14 spet konja. Pravzaprav kmalu dva, kajti Rozi bo že konec maja povrgla žrebička. Morda Rozi napo-

veduje, da se bodo konji, seveda bolj zaradi ljubezni do teh živali in malo tudi zaradi mode, začeli vrnati tudi na Dolnji Zemon, v nekdanji tipično furmansko vas, v kateri je par konj premogla vsaka hiša. Seveda za delovno silo in zavoljo zaslužka od vlake in prevoza lesa iz gozda, ki je pomagal preživeti kmetom na borni zemlji. Domačini se spominjajo, da je bilo še leta 1968 v pustni povorki, ki je krenila v Ilirsko Bistrico, kar 47 konj, več kot še toliko pa jih je ostalo doma. Nekdanja razvita dejavnost je začela propadati s prihodom železnice na Bistriško v sedemdesetih letih 19. stoletja, dokončno pa so jo izpodrinili tovornjaki po drugi svetovni vojni. Tako je zdaj kobilica Rozi sedmi konj v vasi. K Šircljevim je prišla iz ljubezni, bo pa služila tudi kot delovna sila na domačih njivah.

Zemonci pa se znajo na račun svojih korenin tudi pošaliti. Pravijo namreč, da so se furmanski geni v njih ohranili vse do današnjih časov, saj je bilo samo iz te vasi še pred desetimi leti na bistriškem Transportu med vsem šoferji kar 46 Zemoncev, v večini pa da so še danes. Le da je štirinožno osnovno sredstvo s priklopljenim vozom zamenjal tovornjak s prikolico.

DRAGICA PROSEN

Delo Krajevne skupnosti Dolnji Zemon

Za KS Dolnji Zemon je še eno uspešno leto delovanja, saj so izpeljani vsi projekti, načrtovani za to obdobje. Zraven je bilo še nekaj nepredvidenih del, vendar so tudi ta uspešno opravljena. Kot nam je povedal predsednik KS Valter Sedmak, so bili to naslednji projekti:

- 9. 9. 2015 – izgradnja podpornega zidu na Gor. Zemonu (od kapelice do Ləkanovəh), 1. faza
- 21. 9. 2015 – čiščenje in tlakovanje hudourniškega potoka na Dol. Zemonu (pri Bricotu), 1. faza

- 13. 11. 2015 – nabava in postavitve avtobusnega postajališča na Zemonski vagi
- 16. 11. 2015 – nabava in montaža obcestne zaščitne ograje na Dol. Zemonu (potok pri Bricotu)
- 20. 11. 2015 – izdelava fasade na vaškem domu na Dol. Zemonu (Grad)

Do sredine leta 2016 smo uspeli izpeljati tudi naslednje projekte:

- 16. 3. 2016 – izgradnja podpornega zidu na Gor. Zemonu (od kapelice do Ləkanovəh), 2. faza
- 4. 11. 2016 – nabava in postavitve vrat v vaškem domu na Gor. Zemonu

V obdobju od septembra 2016 do septembra 2017 so se v KS Dolnji Zemon izvedli naslednji projekti:

- 7. 10. 2016 – izdelava fasade na vaškem domu na Dol. Zemonu (Grad)
- 15. 10. 2016 – ureditev dvorane, beljenje in barvanje ter nabava novih luči v Gradu
- 7. 11. 2016 – izdelava oz. izgradnja zidu pri kapelici na Gor. Zemonu
- 19. 6. 2017 – nabava in montaža igral na Gor. Zemonu

Trenutno se izvajajo dela na ulici pri gostilni Zemonska vaga. Menjale so se cevi vodovoda in kanalizacije, ulica se pripravlja za asfaltiranje.

Krajevna skupnost Dolnji Zemon

Dela na vaški cesti za gostilno Zemonska vaga

Urejeno avtobusno postajališče Zemonska vaga

Dvorana na Dolnjem Zemonu je dobila novo streho in fasado.

Urejena struga hudourniškega potoka (pri Bricotu)

Grad je v zadnjih nekaj letih dobil lepo zunanjo podobo.

Novo otroško igrišče na Gornjem Zemonu

V moji vasi tam daleč v Sloveniji se veliko dogaja

Prve dni februarja je poštar v naše uredništvo prinesel rumeno kuverto iz daljne Kanade z lepo čestitko in pismom. Pisal je Aleksander - Sašo Lavrenčič - Oštarjov z Dolnjega Zemona. V Kanado je dobil Zemonski cajtnng in domotožne misli ob prebiranju časopisa so ga ganile, da je napisal pismo. "V zadnjih letih ste veliko naredili, da se na našem Zemnu zmeraj kaj dogaja. Od iger, procesije, Miklavža za otroke, poleti Mala južna in še kaka knjiga, pa lani nov časopis. Zmeraj se rad pohvalim znancem, da se v moji vasi tam daleč v Sloveniji veliko dogaja," je zapisal Sašo. Naši izseljenci, kjerkoli so, svoj rojstni kraj nosijo s seboj, zadovoljstvo ob bogati kulturi in pestrem dogajanju drugače občutijo kot mi: "Saj veš, ko si daleč od domovine, to še bolj občutiš in si še bolj zadovoljen," doda. Navdušeno piše o našem Cajtnngu: "Vili

Gombač mi je zadnjič poslal tudi novi Zemonski cajtnng, ki sem ga z veseljem večkrat prebral." Zaključuje z dobrimi željami in upanjem po snidenju: "Pred leti sem bil zadnjič doma, če še kdaj pridem, pa se bomo videli. Pozdravljen od Sašota Oštarjevega iz daljne Kanade. Lep pozdrav vsem Zemoncem." Zraven pisma je Sašo priložil še svojo vizitko podjetja A.B.L. Driving Services, na kateri so poleg

kamiona napis Slovenia moja dežela in grb, sestavljen iz kanadskega lista, Slovenije in slovenskega grba, ter zastavi obeh držav. Ko bi bili še doma tako ponosni na svojo domovino!

Sašo, tebi pa hvala za lepo pismo. Z novim Cajtnngom ti v tem članku vračamo pozdrave v Kanado. Upamo, da se še kdaj oglasiš.

P. R.

Patrjotove buče velikanke

V Zjəvnkəh, na njivi, ki meri 18 arov, je Anton Baša - Patrjotov letos posadil 70 sadik buč. Semena, ki jih je nabavil v okoliških trgovinah, so zrasla v velike rastline, ki so povsem prekrile njivo. Buče velikanke naj bi na dan potrebovale do 50 litrov vode. Zrastejo lahko do premera 1 metra, tehtajo pa lahko 250 kilogramov. Zaradi suše sicer niso dosegle maksimalne rasti, vendar je Tone z letino zelo zadovoljen: "Buče so zrasle tudi do premera 80 centimetrov, nekatere pa tehtajo preko 100 kilogramov. Zankrat smo pobrali samo manjše, ker velikih niti dvigniti ne moremo. V času cvetenja smo jih vsak drugi dan zalili z 800 litri vode." Sredi jeseni nameravajo Patrjotova največje buče velikanke

z njive dvigniti na prikolico kar s kopačem. Če bodo prašiči tako

rasli, kot so buče, bomo pri njih povprašali decembra.

P. R.

Tone Baša - Patrjotov z vnukom Markom ob bučah velikankah

Obisk v domovini staršev

Slovenci so v Avstralijo začeli množično odhajati po drugi svetovni vojni. Avstralija je potrebovala zdrave in močne delavce in med prvimi, ki so emigrirali na to celino, so bili Primorci iz Istre, Trsta, Gorice, Brd; med njimi je bilo tudi veliko ljudi iz naše občine. Tudi Marica in Anton Vrh z Dolnjega Zemonu sta se odločila novo domovino poiskati v Avstraliji. Marica, leta 1935 rojena Potepan, iz Froncjetove hiše in Anton Vrh, Pæclinov, rojen leta 1929, sta se poročila v Ilirski Bistrici leta 1955. Živela sta na *fitu* pri Lovrjækovæh. Kmalu sta dobila svojega prvega otroka, hčerko Ireno. Ekonomske razmere doma, želja po boljšem življenju in mogoče še kaj drugega so jih vodili v Avstralijo. Preko meje sta z malo Ireno odšla v Italijo, od koder so z ladjo odpluli v obljubljen deæelo. A pred tem sta morala čakati v begunskih centrih za migrante. Tam, v lagerju, kot se je reklo, se jima je rodil drugi otrok, sin Drago. Le sklepamo

lahko, kakšno trnovo pot je imela mlada družina v novo življenje. V Avstraliji je Anton, izučen mizar, dobil delo v svojem poklicu, Marica pa je gospodinjala. Tu se jima je rodil še tretji otrok, hčerka Julijana.

Marica in Anton sta na Dolnjem Zemonu pustila svoji družini. Marica je pri Froncjetovæh imela še brata Franca (roj. 1925), sestre Joæefo (roj. 1929), Ivano (roj. 1932) ter Ivano (roj. 1926); Anton pa sestri Ivano (roj. 1927) in Danico (roj. 1936) ter brata Franeta (roj. 1940), (sestra Pepca, roj. 1924, in brata Pepe, roj. 1924, in France, roj. 1931, so umrli pred njegovim odhodom). Na veliko veselje še živih bratov in sester iz obeh družin ter njihovih potomcev se je Julijana z moæem Brankom Fabjanæiæem odločila za ponovni obisk deæele svojih staršev. Slovenijo sta pred leti namreæ že obiskala. Oba z moæem govorita slovensko in vse sorodnike sta 4. junija 2017 povabila na skupno sreæanje v

Poroæna fotografija Marice in Antona Vrha leta 1955

gostilno Pri Klavdiju v Graæiæçu. Vzduæje ob obisku sorodnikov onkraj luæe je bilo prijetno in ganljivo. Sorodniki si seveda æelijo, da bi še kdaj prišla v Slovenijo, tu ju z veseljem gostoljubno priæakujejo še kdaj, a Julijanin in Brankov dom je Sydney v Avstraliji, kamor sta se z jekleno ptico vrnila, zatem ko sta si ogledala še dovršen del Evrope.

P.R.

Julijana in Branko Fabjanæiæ ob obisku v Sloveniji

Na Poletnicah tudi Zemonca

Nekega torka sem od prijateljice v spletni nabiralnik dobila zapis z naslovom Ali ste vedeli. Zapis je pravzaprav zanimiv in zelo dolg seznam oseb, stvari, predmetov, ki jih vsakodnevno srečujemo, ali pa dogodkov iz zgodovine.

Pa vas vprašam: "Ali ste vedeli, da ima naš materni jezik največ narečnih skupin in narečij glede na število govorcev, ki ga uporablja? Da je bila prva slovenska knjiga napisana v letu 1550. Da so Brižinski spomeniki najstarejši ohranjeni zapisi v slovenščini in sploh v kateremkoli slovanskem jeziku. Ste vedeli, da v Ilirski Bistrici deluje literarno društvo, ki bo leta 2019 praznovalo častitljivih 40 let neprekinjenega delovanja?"

Člani Literarnega društva Ilirska Bistrica neumorno zapisujejo svoje misli, poglede in dogodke v prozi in poeziji, izdajajo knjige in seveda nastopajo na različnih prireditvah, pripravljajo pa tudi lastne literarne večere.

Letos so že četrto leto zapored pripravili literarno-glasbene večere, poimenovane Poletnice. Prve letošnje Poletnice so se odvijale 1. julija v letnem atriju Doma na Vidmu. Zanimiv kulturni dogodek sta spretno vodili Jana Frank in Tanja Volk; med glasbenimi točkami Tjaše Klanac z violino in Jakoba Sedmaka na klavirju so se zvrstili člani društva, ki so prebirali svojo poezijo in prozo. Sceno je s kolaži svojih fotografij popestrila Irena Štembergar. Vse skupaj je bilo natančno tako, kot je obljubljalo vabilo: *Nekaj je v zraku, lepega, nežnega.*

Druge Poletnice so potekale 22. julija, prav tako v letnem atriju.

Člani literarnega društva so prebirali, pripovedovali in recitali svoje hudomušne, šegave, pa tudi nekoliko bolj resnobne pripovedi in pesmi, pretežno o domačih krajih, prigrudah in ljudeh. Večer, ki ga je vodila predsednica društva Dragica Marković, je s svojim izbornim glasom prijetno zaokrožila pevka ljudskih pesmi Bogdana Herman.

Tretje Poletnice se bodo zgodile šele v zadnjih zdihljajih poletja, in sicer 17. septembra ob 19. uri v že zgoraj omenjenem prostoru. Verjamem, da je v vsakem zaselku, vasi, mestu kdo, ki zna zanimivo, šaljivo, skrivnostno, natančno, predvidljivo ali kako drugače zapisati besedilo o svojih mislih, čustvih ali dogodku, ki mu je bil priča. Če jih še ne upate deliti z nami, člani društva, pa pridite poslušat naše.

Irena Štembergar

Janez Škrli
|||||

Nadja Gombač
|||||

Tesar

*V molk se pogreznila je vas,
v kotu sameva starikav bas,
ki tiho hlepeče za tesarjem,
na grlu pogreša čvrst objem.*

*V temo se je pogreznil zvok,
ki ga sekiri je dajal golorok
vsak dan. Zvečer je božal bas,
da slišala je pesem cela vas.*

*Zdaj ob basu sekira počiva,
droben prah ju že pokriva.
V vasi naselila se praznina,
ob basu stoji poln sod vina.*

*Ob hiši še trohni hlodovina
in zvečer je prazna kantina,
ker tesar v grobu tih počiva,
v steni basa že črv prebiva.*

Janez Škrli

Kdo pel bo?

(Stojanu Vidu Jaksetiču v spomin)

*Kdo pel bo pomladi,
ko jablane bujno cvetijo?
Kdo pel bo,
ko kosci Malnarjevo senožet pokosijo?
Kdo pel bo,
ko v mlinu se žito drobi,
po moki in kruhu diši?
Kdo pel bo,
ko veter borovce v ples zavrti?
Kdo pel bo,
ko zima s snegom pokrije gazi?*

*Tu v Malnarjevem gaju
pevca sta peti končala.
Dva poeta za večno utihnila,
s pesmijo skupaj zaspala.
Maksa opevala srčne je rane,
Stojan opeval je odo življenja.
Malnarjeva hiša od starosti počiva,
kmalu se bo v zelenje ovila.*

*Ob reki v zvezdnih večerih
bo veter pel njune pesmi.
Vel'ka voda žuborela bo melodijo
v spomin na dva poeta,
ki tu sta rojena,
njuna pesem bo večno živela.
Nadja Gombač, avgusta 2014*

Nogometni klub Partizan

V sredini šestdesetih let je Dolnji Zemon premogel svoj nogometni klub. Ekipa mladincev si je naredila ime po najpopularnejšem jugoslovanskem nogometnem klubu, klubu Partizan. Žogo so nabijali na Vrhovem vrtu za gradom vsako popoldne, takoj ko so zaključili z domačim delom. Sila preprosto igrišče je imelo gol, narejen iz jušovah koucu, žoga pa je bila bržkone ukradena. Branko Bjgnarjov se spominja, da je bilo igranje napeto, saj je v igri prišlo tudi do športnih poškodb. V eni od iger je namreč Boris Hramov tako zamahnil z nogo, da si

jo je na štoru zlomil. Igralci so na tekmah imeli tudi navijače, kdaj so igrali proti ekipi iz Vrbovega. Večkrat je bil prisoten sodnik, eden izmed njih je bil Stojan Peruzin - Foturjov. Najzavzetejši nogometaši so si naredili ime po svetovno znanih zvezdah. Tako le so se za neznanega fotografa postavili od leve proti desni: stojita Branko Šircelj - Bjgnarjov kot Soškić in Milan Dovgan - Botgarjov kot Macola; čepijo: Ivo Škrlić - Pwštarjov kot Cvek, Bogdan Grlj - Oštarjov kot Šekularac in Stanko Vrh - Čjušov kot Pele.

P. R.

Panoramski posnetek Dolnjega Zemona

Profesionalni fotograf Marjan Krebelj iz Ilirske Bistrice je posnel zanimivo panoramo Dolnjega Zemona. Marjan, ki se s fotografijo resno ukvarja od gimnazijskih let in se s to dejavnostjo tudi preživlja, je za ta posnetek uporabil dron, napravo, ki odpira številne nove možnosti. "Fotografiranje z dronom je tehnično nekoliko bolj zahtevno, ker poleg fotografskih spretnosti terjaja tudi letalske manevre. Zato pogosto izvedem kak let za vajo – tako je nastala tudi ta panorama," razlaga Marjan. Za vajo išče planjave, ki so čim bolj odprte, imajo čim manj krošenj in električnih kablov, da je dronov let čim bolj varen. "Ker se je pri tem nemogoče izogniti naseljem, z veseljem posnamem tudi kako ptičjo sliko okoliških vasic. Za marsikatero vas je mogoče to prvi tak pogled," pove. Ker so pravila letenja nad naselji zara-

di varnosti zelo stroga, jih lahko brez posebnih dovoljenj fotografirajo le iz obrobja navznoter. Tako je nastala tudi panoramska fotografija Dolnjega Zemona. "Pri tej fotografiji je posebnost v tem, da je slikana proti soncu, v sončnem zahodu, zato je bilo potrebno nekoliko več ročnega

upravljanja svetlobnih nastavitvev pa tudi ozadje sem želel imeti v lepi kompoziciji glede na vas. Zato sem okoli vasi dvakrat letel v polkrogu, da sem našel tisto točko, kjer mi je bil pogled najbolj všeč," zaključuje fotograf Marjan Krebelj.

P. R.

Panoramski posnetek Dolnjega Zemona fotografa Marjana Kreblja

Zemonska plaža

V teh poletnih dneh, ko vse drvi proti morju, od koder slišimo poročila o prezasedenosti plaž in pravih brisačnih vojnah, se z nostalgijo spominjam naše, zemonske plaže.

Starejši točno veste, na kaj mislim, mlajši bralci pa se verjetno sprašujete, kaj je zdaj to. Ne bi znala točno povedati, kdaj smo Zemonci plažo izgubili ali nehali uporabljati, je pa to povezano z (ne)varovanjem narave.

Svojo plažo smo imeli ob reki Reki, in sicer v bližini Malnarjovoh. Večina se nas je tam naučila plavati, saj so takrat redki med nami hodili na morje za več dni, pa tudi bistriški bazen nas ni privlačil (jaz se v njem nisem kopala niti enkrat).

Med tednom smo se v poznem popoldnevu po kolovozni poti

v večjih ali manjših skupinah odpravili proti Malnarjovoh, po stezici prečkali njihov travnik, se zrinili med vrbovim grmičevjem in prišli na prodnato plažo ob Reki. Kopali smo se lahko v tistem delu, kjer je reka naredila zavoj in je nekoliko zastala, ali pa v tolmunih, kjer je bilo treba paziti na vrtince – tja so si upali le dobri plavalci. Namakanje v vodi je vsem prijalo, posebno pa tistim, ki so imeli čez dan delo na njivi ali s spravilom sena. Ne samo da smo se tam sproščali in družili, ampak smo s sebe sprali umazanijo in delovni pot. Posebno se spominjam sobot, ko smo deklice skoraj svečano s seboj vzele tudi milo in šampon ter se v vodi izdatno namilile, šampoinirale (sploh nismo pomislile, da reko onesnažujemo), nato pa

izpirale – v ta namen smo se namestile v tisti del reke, ki je imel manjše brzice, da je vse sprano odtekalo. Le redke družine so takrat v hiši imele kopalnico. Ob nedeljah smo bili na plaži cele popoldneve. Nikomur ni bilo dolgčas, pa tudi kakih večjih nagajivosti se ne spomnim. Starejši so vedno pazili na mlajše. Preoblačili smo se med grmovjem, a smo poskrbeli, posebno dekleta, da nas nihče ne opazuje – stražili smo eden drugega. V vas nas je nagnal šele prvi mrak.

V reko so se hodili kopat tudi starejši, posebno moški. Nekje v bledem spominu imam vračanje s kopanja, ko so mi, kot najmlajši, bratranci, sestra in sestrična *tručali* (mi dopovedovali) in mi *zatručali* (ukazali), naj niti slučajno ne izdam komu doma, da bi moja sestrična skoraj utonila, če je ne bi rešil moj oče. Bali so se, da nas mame po tem dogodku ne bi več pustile k reki. Seveda sem molčala, kot vsi ostali.

Lastniki konj so občasno v reko peljali tudi konje – teh seveda niso umivali blizu našega kopaljšča.

Pred nekaj leti sem se sprehajala po naši plaži in na njej našla školjke. Ne spomnim se, da bi jih bila videla, takrat ko smo se tam kopali.

Vem, da ima veliko starejših bralcev o kopanju v Reki povedati še kako zanimivost. Kdove, kaj vse je reka videla in slišala in bi lahko še videla in slišala, če bi zmogli poskrbeti, da bi bila spet čista.

Dragica Štemberger Maljavac

Letošnje sušno poletje ne bi nudilo kopalnega užitka, tudi če bi bila reka čista.

Pesnik Stojan Vid Jaksetič (1927–2014)

Rodil se je 19. septembra 1927 na Malnarjovi domačiji ob reki Reki na Dolnjem Zemonu. Osnovno šolo je obiskoval v domači vasi in v Vrbovem, v Postojni pa je končal italijansko gimnazijo. V času šolanja se je z mamo preselil k teti Pivko. Že kot najstnik je občutil posledice italijanske okupacije, zato je v njem rasla ljubezen do domovine, že s šestnajstimi leti je odšel v partizane, kjer se je priključil Gubčevi brigadi. Po letih hudih preizkušenj med drugo svetovno vojno je bil 23. junija 1944 težje ranjen in z letalom prepeljan v angleško vojno bazo v osvobojeni južni Italiji. Januarja 1945 se je iz Italije z ladjo pripeljal v osvobojeni Split. Tam se je takoj pridružil Kosovelove mu pevskega zboru, s katerim je sodeloval še nekaj let po vojni. Kmalu po zaključku vojne se je vrnil v rojstno vas in skrbel za kmetijo. Nato je bil nekaj let zaposlen na Gozdni upravi v Pivki in v gozdni enoti Mašun. Leta 1953 je odprl žagarsko obrt v

Pivki, kjer je ostal do leta 1960. Življenjska pot ga je nato vodila na Obalo, v Koper, kjer se je najprej zaposlil v Luki Koper, pozneje je vse do upokojitve delal v Trgovskem podjetju Istra-benz Koper.

Stojan Vid je bil nečak pesnice Makse Samsa in je od nje verjetno tudi 'podedoval' umetnost sukanja rim, česar pa se je resneje lotil šele v jeseni življenja. Razgibana mladost v obdobju vojne je v njem pustila pečat, s pogumom in voljo je bil kos različnim preizkušnjam, ki so mu v življenju prišle naproti. Bil je veder, razmišljujoč človek, ki je občudoval naravo, se družil s prijatelji in bil velik svetovljan. Ko je le mogel, se je rad vračal na Dolnji Zemon, čeprav le na sprehod.

V svojih pesmih je iskal življenjske resnice, v rimah zapisoval svoje izkušnje, razgaljal svojo dušo, podoživljal ljubezni, naravo in rojstno vas, komentiral življenjska spoznanja in obžaloval svoje napake. Stojan je

svojo prvo pesniško zbirko z naslovom **Moj mesec je maj** izdal leta 1999 v samozaložbi. Sledile so zbirke **Pelinov cvet** (l. 2000), **Korenine življenja** (l. 2001), **Igrače smo časa** (l. 2002), **Dva bregova** (l. 2003), **Pod mahom** (l. 2004), **Okvir in slika** (l. 2005) in **Pobiraš se sam** (l. 2007).

Stojan je bil večkrat gost Knjižnice Makse Samsa, kjer je svoje pesniške zbirke predstavil. Moja mama Nadja Gombač, sorodnica, mu je ob izidu svoje knjige Dolnji Zemon, spomini nekega časa, podarila izvod knjige. Bil ji je zelo hvaležen, delo je nenehno listal in prebiral ter podoživljal svojo mladost. Večkrat sva ga z mamo obiskala v času boleznin in vedno se naju je iskreno razveselil. Vsakič je bilo njegovo prvo vprašanje: "Kako je kaj na Zemnu, kaj je novega?"

Njegova življenjska pot se je končala 15. marca 2014, pokopan je na koprskem pokopališču.

Vili Gombač

Najlepši prt

*Najlepši prt,
ki premore ga svet,
spomladi je travnik,
ko je s cvetjem odet.*

*On nikdar ni umazan,
dišeč vedno je in čist,
brez umetne navlake
kot pesmi list.*

*Spletle so ga roke narave,
okrasil ga je maj,
sijaj, pozimi ukraden,
pomlad vrne nazaj.*

Stojan Vid Jaksetič

Spomini na Makso

Maksa Samsa, pesnica, učiteljica, Zemonska vaška posebnica. Verjetno nas je kar nekaj, ki se je še spomnimo. Njena podoba mi je živo pred očmi: črna oblačila, dolgo krilo, ruta, nahrbtnik in nepogrešljiva *rombrela*.

Nekega poletnega dne smo se otroci vračali s kopanja pri Malnarjovih proti domu. Ko smo se vzpenjali po poti nad njihovo hišo, smo zaslišali: "Počakajte! Počakajte me, bi šla z vami!" Ozrli smo se in na oknu v nadstropju Malnarjove hiše je bila Maksa. Vsi smo presenečeni nekoliko obstali, potem pa je nekdo, verjetno najstarejši v skupini, rekel, da je ne bomo čakali. In smo šli. Še istega dne mi je bilo žal, da je nisem počakala vsaj jaz – še danes to obžalujem – kdove, kaj bi Maksa imela povedati nam, otrokom.

Kdaj pa kdaj je prišla tudi k nam, k Fædlinovam, a sem bila takrat tako kot moji sestri vedno v neki spoštljivi razdalji. Največkrat se je pogovarjala z mamo. Prišla je, da bi ji v steklenico natočili vode iz vodnjaka – vseč ji je bilo, da je bil naš vodnjak pokrit in precej globok, voda pa sveža in mrzla. Mama ji je, če je kaj spekla, pecivo vedno postregla, zdi se mi, da ji je najbolj prijal domači *štrudln*. Iz kozarca nikoli ni hotela piti. Raje je imela lonček, saj je baje nekje videla, da so ljudje v kozarcu imeli zobe (protezo).

Moji mami je bila tudi učiteljica. Maksa je takrat hkrati učila tretji in četrti razred. Za razliko od mene ima moja mama raje matematiko kot slovenščino. Nekoč se ji je zdelo, da ima tretji razred

več računstva, četrti razred, v katerega je hodila ona, pa je imel pouk književnosti. Vedno se nasmejemo, ko mama pove, da je njena sošolka Ivana Gwæčova, ki tudi ni marala učenja o književnikih, kazala na sliko enega izmed njih, menda Finžgarja, in govorila: "Bog ga požvižgaj!" Maksa je menda imela kup listov o pesnikih in pisateljih, učencem je veliko govorila o njih. Moji mami se je zdelo, da kar preveč, pa je nekoč vprašala, zakaj da nimajo raje oni računstva, zakaj da morajo toliko pisati o književnikih. Maksa se je zelo razjezila in

mami obljubila kazen – po pouku bo zaprta. Pouk se je končal, otroci so šli iz razreda, iz šole, mama je obsedela. Maksa je imela še nekaj pospraviti in je svojo učenko opazila šele čez čas. "Kaj pa ti? Ne greš domov?" "Saj ste rekli, da bom zaprta," jo je spomnila. Maksa je pristopila k svoji učenki: "Na, vzemi in pojdi domov." Na dlani ji je ponujala štiri bonbone, a roke so se ji tresle, zato so ji padli na tla. Mama se je sklonila, jih pobrala, se zahvalila in zapustila učilnico.

Dragica Štemberger Maljavac

Dolnji Zemon pripadal občini Jablanica

Naša vas je skoraj 90 let pripadala občini Jablanica, nekaj let je bil na Dolnjem Zemonu celo sedež županstva. Šele po drugi svetovni vojni smo pristali pod občino Ilirska Bistrica.

Marčna revolucija v Avstro-Ogrski leta 1848 in občinski zakon, izdan leta 1849, sta prinesla samostojen položaj občin, ki so bile zasnovane kot samostojna prvostopenjska oblast. Vsaka občina je imela pravico do volitev svojih predstavnikov, javne predstavitve svojega gospodarjenja, samostojnega opravljanja nalog in javnega delovanja svojih predstavnikov. Osnovna oblika občine, kot jo poznamo danes, se je imenovala krajevna občina. Leta 1862 je začel veljati zakon za ureditev občin, po katerem so bili oblikovani občinski redi, volilni redi za posamezne dežele (Koroška, Štajerska, Kranjska, Goriška, Istra in Trst, ki je tudi imel položaj dežele). Večji, severovzhodni del današnje občine Ilirska Bistrica je pripadal Kranjski, manjši, jugozahodni, pa Istri.

Dolnji Zemon je skupaj z naselji Gornji Zemon, Jasen, Vrbovo, Vrbica, Jablanica, Trpčane in Kuteževo spadal pod občino Jablanica. Vasi Podgraje in Zabiče sta se ločili od občine Jelšane in se priključili občini Jablanica šele pod Italijo, 22. novembra 1927. Doslej znani župani so bili Josip Potepan (1879), Anton Samsa (1894), M. Prosen (1912), M. Lavrenčič (1916), Anton Logar (1923). Leta 1879 ali 1880 je bil za župana občine Jablanica izvoljen Josip Potepan - Škrljov. Bil je izjemno priljubljen župan, ki je dobro in nesebično skrbel za svoje občane. Kot dopisnik Kmetijskih in rokodelskih novic je ob hujših ujmah potom časopisa prosil za finančno pomoč za obubožano prebivalstvo. Leta 1883 je, glede na dostopno gradivo, svojo župansko pisarno preselil

Josip Potepan - Škrljov, priljubljeni župan jablaniške občine, je sedež začasno preselil na Dol. Zemon. Županoval je med letoma 1879 ali 1880 in 1893.

na Dolnji Zemon. Občini Jablanica je županoval do svoje prezgodnje smrti 4. marca 1893.

Po 12. novembra 1920 podpisani rapalski pogodbi so naši kraji pripadli Kraljevini Italiji. Sprva je bila vzpostavljena vojaška oblast z guvernerjem na čelu in s sedežem v Trstu, dokler je ni leta 1919 zamenjal Generalni civilni komisariat. Z ustanovitvijo Istrske in Tržaške pokrajine leta 1923 je slednji prenehal delovati, upravljanje pa je prešlo na pokrajini. Že leto kasneje je bila s priključitvijo Reke ustanovljena Kvarnerska pokrajina (Provincia Carnero). Tako je bila 1. januarja leta 1924 ustanovljena občina Castel Jablanizza, v kateri

Razglednico Jablanice, ko je bila še samostojna občina, Dol. Zemon pa njeno naselje, hrani Primož Rojč.

Pečat Josipa Potepana - Škrljovega, župana občine Jablanica, hrani Vili Gombač.

so ostala ista naselja kot poprej, le imenu Jablanica je bil dodan Grad. Naj omenimo, da je bil na čelu pokrajine perfekt, ki je ime-
noval občinske župane, ti pa vod-
je vasi po naseljih (capovilla).

V povojnem obdobju (zasledi-
mo v dokumentih iz leta 1946)
je Okrajni narodni osvobodil-
ni odbor – Odsek za izgradnjo
narodne oblasti Ilirska Bistrica
na Dolnjem Zemonu ustanovil
Krajevni narodno-osvobodilni
odbor Dolnji Zemon. Leta 1948
je začela veljati uredba o matič-
nih okoliših oziroma enotah, ki
so združevale krajevne ljudske
odbore (KLO), povezane v okraj.
Tako je Dolnji Zemon z ostalimi
naselji, predhodno združenimi
v občino Jablanica, prešel pod
sedež Ilirska Bistrica, a že čez
dve leti, torej leta 1950, so prišle
spremembe z namenom približe-
vati ljudstvu upravno-teritorial-
no podobo KLO. Dolnji Zemon
je bil tako združen s Kosezami v
KLO Koseze. Že leta 1950 je spet
prišlo do sprememb. KLO-ji so
bili ukinjeni, ukinjeni so bili kra-
ji kot temeljne upravne enote in
vedene občine. Dolnji Zemon je
bil skupaj z naselji Brce, Dobro-
polje, Harije, Soze, Ilirska Bistri-
ca, Jasen, Koseze, Mala Bukovica,
Mereče, Podstenjšek, Podstenje,
Tominje, Topolc, Velika Bukovi-
ca, Zajelšje, Zarečica in Zarečje
dodeljen v Mestno občino Ilirska
Bistrica, medtem ko so naselja
Gornji Zemon, Jablanica, Vrbi-
ca, Kuteževo, Podgraje, Trpčane,
Vrbovo in Vrbica pripadle no-
voustanovljeni Občini Jablanica
pod Snežnikom. Takrat so bile
ustanovljene še občine Jelšane,
Knežak in Prem. Leta 1955 so
bile vse zadnje naštete občine

Poslopje gradu v Jablanici, kjer je bil sedež občine (hrani Knjižnica M. Samsa).

iz Dolnjega Zemona pri Ilirski Bistrici 23. svečana.
(Javno zahvalo) izraža podpisano županstvo v svojem
imenu in v imenu obdarovancev velikodušne u in vr-
lemu rodoljubu, dobrotniku gosp. Janezu Borštniku iz
Dolj pri Borovnici, kateri je za nezatno odškodovanje
tukajšnji občini velikodušno in milostno podaril 24 šopov
(392 kilogr.) mladih odraščanih in izvrstno ukorenjenih,
za vsako pogozdevanje sposobnih drevesic, za kar se
preiskreno in presrčno vrlému gospodu zahvalujem! —
Bog mu njegovo blago dejanje tisočero povrni!
Občina Jablanca v Dolj. Zemonu pri Ilirski Bistrici.

Potepanov članek v Novicah iz 7. marca 1883, kjer je
zapisano: Občina Jablanca v Dolj. Zemonu.

**5. Občina Jablanca (Jablance 125, Jasen 182,
Vrbovo 261, Vrbica 243, Gornji Zemon 423, Dolenji
Zemon 186, Trpčane 146, Kuteževo 228 prebivalcev),
skupaj 1794, vsi Slovenci.**

Zapis o številu prebivalcev po vaseh v občini Jablanica, ki je bil objavljen 4. maja 1881
v Novicah. Pri Dol. in Gor. Zemonu je število prebivalcev pomotoma zamenjano.

Pečat in podpis župana Jablanice, M. Prosenca, iz l.
1912 (Monografija Občine Il. Bistrica)

Žig Občine Castel Jablanizza za overovitev podpisa iz pisarne občinskega načelnika iz l. 1928 hrani Primož Rojc.

združene v enotno občino Ilirska Bistrica. Kot spomin na občino s prekrasnim dodatnim imenom 'pod Snežnikom' hranim krajevno tablo, ki mi jo je podaril Romeo Volk. Naj dodam še, da sta se naselja Bač in Ostrožno Brdo priključili občini Ilirska Bistrica leta 1959, ko je bila ukinjena občina Pivka; naselja Gabrčk, Hrušica, Huje, Male Loče, Podgrad, Podbeže, Pregarje, Račice in Rjavče pa po ukinitvi občine Hrpelje leta 1963.

MODELLO 3
Parte da consegnarsi al proprietario che fa la denuncia, o a chi per esso.

N. 41/39 certificato

Comune di CASTEL IABLANIZZA

SI CERTIFICA
che in ottemperanza al disposto dell'art. 4 del Testo Unico delle leggi sulla requisizione dei quadrupedi e veicoli per il R. Esercito, per la R. Marina e per la R. Aeronautica, il

Sig. Antonio
figlio di Antonia
di professione contadino
abitante in Sanmartin, 56
ha dichiarato di aver denunciato un cavallo non presentato a Solier Antonio f. Romanin - di Postum - 106 - Udine -

Residenza abituale Comune o frazione Sanmartin
de Strada N. 56
cap Cascinale

Dati segnalatici del Cavallo o Mulo

Specie cavallo Statura m. 1,55
Nome Enzo Mantello bruno
Sesso m. Segni particolari stella sul muso
Anno di nascita 1920

Indicazioni relative agli altri quadrupedi ed ai veicoli, barature e natanti

Castel Jablanizza li. 13/5 1939 Anno XVII
Il Capo del Comune [signature]

N. dep. 24 b - Arti Grafiche R. Pecchieri - Capodistria

Občinski dokument iz leta 1939

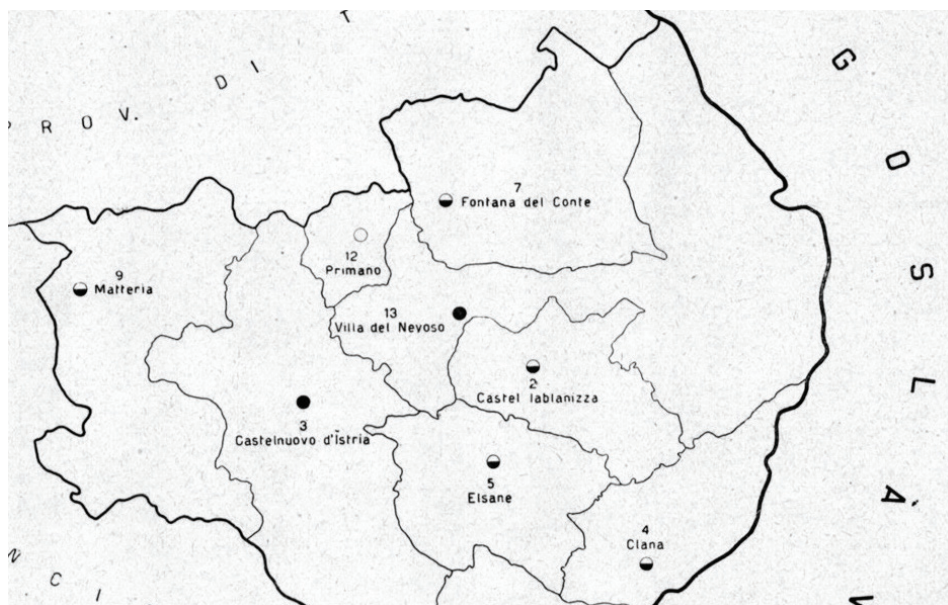
Žig Občine Castel Jablanizza iz l. 1939 hrani Primož Rojc.

Če strnemo zgoraj navedene podatke, je bil Dolnji Zemon vse od leta 1862, ko je začel veljati zakon o ureditvi občin, pa vse do leta 1948, ko je začela veljati

Žig Krajevnega narodno-osvobodilnega odbora Dolnji Zemon

uredba o matičnih okoliših, kar 87 let del občine Jablanica. Vse od leta 1952 pa del občine Ilirska Bistrica, v katero spadamo še danes.
Primož Rojc

Občina Jablanica na zemljevidu Kvarnerske pokrajine

Tablo, ki je nekoč stala na začetku/koncu vasi Zabiče in izpričuje poslednja leta Občine Jablanica pod Snežnikom, ustanovljene l. 1950 in ukinjene l. 1955 – takrat je Dolnji Zemon spadal pod Mestno občino Ilirska Bistrica – hrani Primož Rojc.

Iz porumenelih listov

Slovenski Jadran, 23. marca 1956

Zgodba o razočaranem beguncu

V vaseh okrog Ilirske Bistrice je več mladih ljudi našedlo govoricam o lahkem in brezskrbnem življenju v tujini. Med njimi je bil tudi mladi Ivo Lavrenčič iz Dolnjega Zemona. Lepega dne je pobral svoje stvari in izginil čez mejo v Trst. »Sreče in blagostanja« v tujini pa je imel kmalu dovolj in že po mesecu dni begunskega življenja se je razočaran vrnil med svoje. Naj nam sam pripoveduje, kaj je poskusil in doživel:

»Zmamile so me govornice o obljubljeni deželi, o sreči, o lepih oblekah, o vespah, o brezskrbnem življenju, ki da ga imajo oni, ki se jim je posrečilo zbežati iz naših krajev. Ne da bi globlje pomislil, sem nasedel in pobegnil v tujino.

Čeprav nisem imel namena zaiti v taborišče med begunce, ker imam v Dolini pri Trstu sestro, so razmere nanesele, da sem se moral sam prijaviti karabinerjem. Sestra se je namreč zbalala zame in mi svetovala, naj se prijavim. Sama mi ni mogla pomagati. Prijavil sem se oblastem. Po zaslišanju so me odvedli v videmsko taborišče. Tu so bile vse sanje o lagodnem življenju samo barake, skupna le-

žišča, zidna ograja okoli taborišča in straže. Menaža pa taka, da so se mi slinila usta ob spominu na domači kruh in slanino.

V mesto nas niso puščali brez dovoljenja in še s tem samo za pol ure dnevno. Bili smo pod strogim nadzorstvom, hkrati pa brez denarja in vsega, kar smo najbolj potrebovali. Cigarete je imel malokdo. Potepali smo se po ulicah za »čiki«. Ljudje so se nam posmehovali. Če se je komu zahotelo, se je celo zabaval z nami. Kot »čik« je vrgel vstran tudi celo cigareto in jo nato, ko smo planili, da jo pobereмо, pogazil s čevlji. Občutil sem, kako nas ponižujejo in prezirajo, hkrati pa spoznal, da sem hudo zašel. Pokesal sem se svojega dejanja in iskal rešitve. Nekega dne sem še povprašal na komandi, kaj mislijo z menoj. Pa so me za to še ozmerjali ker si kaj takega sploh drznem vprašati. Vse skupaj mi je bilo vedno bolj zoprno, dokler nisem nekega večera preskočil taboriščni zid in zbežal k sestri v Dolino. Od tam sem se spet ponoči priplazil v Sežano. Zavedam se, da sem naredil velik prekršek, za kar sem do-

bil zaslužen, čeprav pogojno kaznen. Toda prepričal sem se o resničnem življenju ljudi, ki so kot jaz, ubrali takšna pota. Povem vam, da bi se mnogi radi spet vrnili, toda sram jih je in boje se kazni.«

Kratka, toda poučna zgodba.

Mladi Ivo je danes spet doma in z veseljem se je vrnil k svojemu delu, srečen, da se je vse skupaj tako končalo.

ZEMONSKI *cajtng*
O Zemoncih in Zemonu

Številka 2, leto 2017

Izdajatelj: Kulturno društvo Grad – Dolnji Zemon

Urednik: Primož Rojc

Grafična zasnova in oblikovanje: Primož Rojc

Tisk: Birografika Bori, d. o. o., Ljubljana

Avtorji člankov: Primož Rojc, Tina Milostnik Valenčič, Iris Dovgan Primc, Vili

Gombač, Srečko Vrh, Petra Skok, Petar Nikolić, Matej Ujčič, Klemen Ujčič, Katja

Kirn Vodopivec, Dragica Štemberger Maljavac, Valter Sedmak, Irena Štemberger

Lektoriranje: Dragica Štemberger Maljavac.

Naklada: 300 izvodov

OBČINA
ILIRSKA
BISTRICA

ZEMONSKI *cajtng*
O Zemoncih in Zemonu

Stare fotografije

Popoldne pri Bjgnarjovah: zadaj (od leve proti desni) stara mama, Francka, Jože in Micka, vsi Bjgnarjova, spredaj Ivana Lančajova, Frane in Milka iz Koritnic in Pjepca Bjgnarjova.

Levo: Lančajova družina (Hiša je danes porušena.): stari oče Frane drži mali Marto (pozneje poročeno k Čapčjvam) in Drago (pozneje poročeno s Pjepetam Čapčjvam s ceste). Draga drži zanimivo otroško kitaro Ob njih stojita brata Tone (zadaj) in Ive, ki je bil do svoje prezgodnje smrti vaški brivec. Levo stoji Nada Lančajova, poročena k Demovim – veljala je za eno najlepših deklet na Zemonu. Gospodar nosi za naše kraje tipičen klobuk z okroglo štulo in enakomerno privihanimi krajci. Izdelovali so jih pri Klepčarjovah v Trnovem še pred prvo svetovno vojno. Zaradi načina izdelave, ko se je med pripravo klobučevine med volno dodalo smolo, se mu je reklo 'smoljanc'.

Balinanje, najverjetneje za Frjončkovo gostilno. Od leve proti desni: Bernard Šircelj - Čačov, Janko Boštjančič - Lovrjáčkov, Franc Potepan - Froncjätov in Pjepe Vičič - Hurjov.

Procesija okrog leta 1975. Lepo je vidno, kako so nekoč za procesijo dvorišča in hiše okrasili z zelenjem. Levo je vidna Demova lopa, za njo Demov svinjak (Danes teh objektov ni več.), desno Grehova hiša, v ozadju Paclinova hiša in štala.

Levo: Romanje na Sveto Goro okrog leta 1960. Z železniške postaje Nova Gorica so se do priljubljenega primorskega svetišča odpravili peš Ana Gržina - Lukotova, Micka in Pjepca Šircelj - Bjgnarjovi in Branko Šircelj - Bjgnarjov.

Spodaj: Blagoslov obnovljenega oltarja, posvečenega sv. Florijanu leta 2004. Blagoslov je opravil župnik Ciril Sorč.

Oštarjova vrata na Dolnjem Zemonu